»GREŠNA RUKA« RAPSKOGA PRIMICERIJA MATEJA PICIĆA

Saša Potočnjak

UDK: 091“14/15“
272-286“14/15“
Izvorni znanstveni rad

Saša Potočnjak
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Rijeka
spotocnjak@ffri.uniri.hr

U radu se raspravlja o rukopisnom zborniku s kraja 15. st. koji se pod signaturom MS. Canon. Ital. 193 nalazi u Bodleian Library u Oxfordu; zbornik je poznat i pod nazivom *Rapska pjesmarica*. Rasprava je posvećena varijacijama u pismu kodeksa, broju pjesama, kompoziciji rukopisa te samom pisaru Mateju Piciću, kanoniku i primiceriju rapske stolne crkve. Iznose se i novi podaci o kasnijem vlasniku rukopisa Luci Cortesiju, i to posebice s obzirom na utvrđeni Cortesijev autograf.

Ključne riječi: Matej Pić, Luca Cortesi, MS. Canon. Ital. 193, *Rapska pjesmarica*, *Picićeva pjesmarica*, Rapski kaptol, rapska katedrala, epigraf

1. Uvod

Rapska pjesmarica iz 1471. rukopisni je zbornik koji se pod signaturom MS. Canon. Ital. 193 nalazi u Bodleian Library u Oxfordu,[1] i to kao dio zbirke rukopisa

[1] Financira fond Europske unije NextGenerationEU. Ovaj je rad rezultat institucionalnoga istraživačkoga projekta HADRIA – Hagiographia Adriatica: materijalna recepcija i društvene prakse (uniri-iz-25-273). Dio je materijala korištenoga u ovom radu prikupljen tijekom istraživanja financiranoga Hrvatskom zakladom za znanost HRZZ-2024-05-8346 Žene i žensko u srednjovjekovnom i ranonovovjekovnom glagoljaštvu. Osnovne su teze ove rasprave prvi put izložene pod naslovom *Picićeva pjesmarica ili Picićev zbornik?* na

bibliofilske kolekcije Mattea Luigija Canonicija (1727.–1805./1806.) koja je za knjižnicu gotovo u cijelosti otkupljena iz Venecije 1817. godine.[2] Prije nego što je rapski kodeks postao vlasništvo M. L. Canonicija nalazio se u privatnoj patricijskoj knjižnici venecijanskoga senatora Giacoma (Jacopa) Soranza (1686.–1761.) u palači Soranzo Capello u Veneciji, i to među 4345 rukopisa koliko ih je prema katalogu iz 1748. godine posjedovala Soranzova knjižnica.[3] Nakon Soranzove smrti ova je zbirka podijeljena između njegovih nećaka te većim dijelom prodana

33. Marulićevim danima (2023) u Splitu, i to na poticaj te uz podršku Ivana Lupića, kojem mi je zahvaliti na razmjeni podataka te na kritičkim, istraživački zahtjevnim, ali nadasve motivirajućim komentarima. Na ustrajnim uredničkim podsjećanjima koja su stizala na relacijama između Raba i »ostatka svijeta« zahvaljujem Nevenu Jovanoviću. Na poticajnim razgovorima o »kicarskoj« (rapskoj crkveno-gradskoj) pjevačkoj praksi zahvaliti mi je Jošku Ćaleti, na paleografskim pripetavanjima Petri Predoević Zadković, na fotografijama rijetkih knjiga Oliveru Modriću, a na povjerenju da neograničeno i nesmetano konzultiram rapske izvore Mladenu Mrakovčiću i Katarini Ribarić.

[2] Zbirka Mattea Luigija Canonicija u Oxfordu broji oko 2045 rukopisa. O životu i radu M. L. Canonicija, njegovoj knjižnici te o samoj zbirci vidjeti u Alessandro Mortara, *Catalogo dei manoscritti italiani che sotto la denominazione di Codici Canoniciani Italici si conservano nella Biblioteca Bodleiana a Oxford,* Oxford, 1864, v–xiv; William Dunn Macray, *Annals of the Bodleian Library, Oxford, A. D. 1598 – A. D. 1867*, Rivingtons, London, Oxford, and Cambridge, 1868, 223–227; Irma Merolle, *L'abate Matteo Luigi Canonici e la sua biblioteca. I manoscritti Canonici e Canonici–Soranzo delle biblioteche fiorentine*, Institutum historicum Soc. Iesu – Biblioteca Mediceo–Laurenziana, Roma – Firenze, 1958, 5–57; J. B. Mitchell, »Trevisan and Soranzo: Some Canonici manuscripts from two eighteenth-century Venetian collections«, *The Bodleian Library Record* VIII, 1967–1972, Oxford, 1969, 129–137.

[3] Stari kataloški listić rukopisa MS. Canon. Ital. 193 danas se nalazi u Weston Library (Bodleian Library) u Oxfordu te je na njemu zapisano da je kodeks »vrlo vjerojatno pripadao Soranzu«. Broj je rukopisa Soranzove knjižnice zapisao Jacopo Morelli na umetnutim listovima obrojčanim kao 19. i 20. u MS. Ital. Cl. X. n. 137 = Ital. X. 137, Biblioteca Marciana, Venecija. Trosveščani se rukopis Soranzova kataloga u navedenoj knjižnici nalazi pod signaturama MS. Ital. X. 137–139. U katalog (svezak MS. Ital. X. 137) umetnuta su i tri lista (15–17) koja je ispisao književnik, libretist i povjesničar Apostolo Zeno (1668.–1750.). Kako proizlazi iz Morellijeve bilješke, katalog su izradili Soranzovi knjižničari don Antonio Sforza (1701.–1735.), Giannantonio Verdani (1700.–1742.) i Francesco Melchiori (18. st.). Za Knjižnicu sv. Marka trosveščani je katalog J. Morelliju darovao Natale Dalle Laste. Nešto kasnije broj je rukopisa iz Soranzove knjižnice nadopunio Vittorio Rossi. O knjižničarima Soranza vidjeti u Vittorio Rossi, »La biblioteca manoscritta del senatore veneziano Jacopo Soranzo«, *Il libro e la stampa. Bullettino ufficiale della Società bibliografica italiana*, A. 1, feb., 1, fasc. 1, nuova serie, vol. 1 (1907), 5–6; V. Rossi, n. dj., A. 1, ott., 1, fasc. 4–5, nuova serie, vol. 1 (1907), 122–133; I. Merolle, n. dj. (2), 34; Giorgio E. Ferrari, »Annotazione inedite di Apostolo Zeno: ed altre briciole intorno ad alcuni manoscritti di Soranzo«, *Lettere Italiane* 9, 1 (1957), 88; drugačije ime knjižničara u J. B. Mitchell, n. dj. (2), 125–126.

M. L. Canoniciju.[4] Na koji je način i pod kojim uvjetima rukopis pak otputovao s Raba zbog nedostatka pisanih tragova zasad ostaje nerazjašnjeno.

Rukopis je domaćoj javnosti prvi predstavio Cvito Fisković 1954. u radu *Rapska pjesmarica iz druge polovice XV. stoljeća*, i to kao »rukopis crkvenih pjesama i molitava« iz druge polovice 15. st., a u kojemu se »pored latinskih i talijanskih nalaze i četiri hrvatske pjesme«.[5] Na temelju potpisa rapskoga prezbitera na listu 66v te rukopisa ruke kojom su ispisane pjesme na hrvatskom jeziku, Fisković je ustvrdio »da je dio ove rukopisne knjige, a osobito ove hrvatske pjesme, ispisao 1471. godine svećenik Matij Picić«.[6] Otada MS. Canon. Ital. 193 poznajemo i pod nazivima *Picićeva zbirka*, *Picićev rukopis* ili *Picićeva pjesmarica*.[7]

Godine 2010. rapski je rukopis zainteresirao jezikoslovku Kristinu Štrkalj Despot koja u radu *Jezične i književnopovijesne značajke starohrvatskih pjesama u* Picićevoj pjesmarici *iz 1471.* nastoji razriješiti terminološke dvojbe pri imenovanju ovoga kodeksa. Autorica smatra da je samo jedan dio MS. Canon. Ital. 193 opravdano nazivati *Picićevom pjesmaricom*,[8] i to dio rukopisa od lista 26v do 66v. Naime, taj dio koji obuhvaća ukupno 15 pjesama – 10 latinskih, 1 talijansku i 4 hrvatske – zasigurno je ispisao Matej Picić, pa njegova »pjesmarica« i završava listom 66v na kojem je ostavio svoj potpis.[9] Čini se da je Picićev potpis koji je Fisković evidentirao na listu 66v, a kojim završava ciklus hrvatskih stihova, za oba autora bio i pisarski signal kraja, odnosno završetak Picićeve ruke. Tako opisana Picićeva pjesmarica s obuhvaćenih 15 pjesama na 40 od 117 sačuvanih listova čini više od trećine MS. Canon. Ital. 193.

U kataloškom opisu MS. Canon. Ital. 193 Alessandra Mortare iz 1864. navedeni su još prozni dio rukopisa koji sadržajno odgovara uputama za dobru

---

[4] Marino Zorzi, »Le biblioteche a Venezia nel secondo Settecento«, *Miscellanea marciana* 1 (1986), 283; J. B. Mitchell, n. dj. (2), 125; V. Rossi, n. dj. (3), 125.

[5] Cvito Fisković, »Rapska pjesmarica iz druge polovice XV. stoljeća«, *Građa za povijest književnosti hrvatske* 24 (1954), 25.

[6] C. Fisković, n. dj. (5), 26.

[7] Fisković je siguran u Picićevu ruku za dio rukopisa, i to od lista 34r do lista 66v; iako većini talijanskih te latinskih pjesama ne odriče Picićevu ruku, čini se suzdržan prema donošenju jednoznačnoga zaključka: »Međutim on nije samo napisao te četiri naše pjesme, već još nekoliko latinskih i talijanskih. (…) Picićev rukopis pak, kojim su naše pjesme pisane, isti je kao i onaj većine latinskih i talijanskih pjesama. Može se dakle jasno uvidjeti, kao što je i prirodno, da su Piciću služile pjesme na sva tri jezika«, C. Fisković, n. dj. (5) 26.

[8] Kristina Štrkalj Despot, »Jezične i književnopovijesne značajke starohrvatskih pjesama u *Picićevoj pjesmarici* iz 1471«, CM XIX (2010), 33–34; isto u Kristina Štrkalj Despot, »The Most Significant Manuscript Sources of Medieval Croatian Vernacular Verse«, *Linguistics and Literature Studies* 1(2) (2013), 126.

[9] K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 33–36; K. Štrkalj Despot, n. dj. (2013) (8), 126–129.

ispovijed bez naslova, koji Mortara naziva *Avvertimenti per ben confessarsi*, 33 laude, *Orazioni diverse* te *Esortazione a pregare*.[10] Sve je katalogizirane pjesme Mortara odredio kao laude, a pojedine je i atribuirao imenima poznatim iz srednjovjekovne pjesničke tradicije (npr. Jacopone iz Todija, Clemente Pandolfini, Bernardin Sijenski) te se pri tome Mortara referira na izdanja lauda tiskana u Veneciji, Ferrari i Firenci krajem 15., u 16., 17. i 18. st.[11]

Pozivajući se na rukopisne bilješke Hendersona Aitkena iz 1916. koje se nalaze u najstarijem primjerku kataloga A. Mortare u čitaonici u Oxfordu,[12] K. Štrkalj Despot navodi da cijeli rukopis broji »više od trideset pjesama na talijanskom jeziku, više od petnaest pjesama na latinskom jeziku i četiri pjesme na hrvatskom jeziku«,[13] dok je za prozne dijelove određenija.[14] Za pjesme na latinskom

---

[10] A. Mortara, n. dj. (2), 191–194.

[11] Isto.

[12] C. Fisković, n. dj. (5), 25; K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 32, dodatno o rukopisnim bilješkama H. Aitkena vidjeti bilješku br. 3.

[13] K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 32.

[14] K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 32: »upute za valjano ispovijedanje na talijanskom jeziku (*Avvertimenti per ben confessarsi*), propovijed i kratak katekizam (koji uključuje popise osam blaženstava, sedam svetih sakramenata, trinaest krjeposti, sedam darova Duha Svetoga itd.) na latinskom jeziku, razmatranje Deset Božjih zapovijedi na talijanskom jeziku, katekizam u obliku dijaloga između učitelja i učenika i legendu o Kristovu raspeću na latinskom jeziku, te molitve na latinskom i talijanskom jeziku«. Preciznije prikazano, prvi prozni dio MS. Canon. Ital. 193 obuhvaća listove od 1r do 26r. Prvi cjelovito ispisani odlomak jest tekst na latinskom jeziku koji započinje parafrazom biblijskoga citata *Ambulare dum lucem habetis ut filii lucis*, nakon čega se nižu *Septem s(un)t b(ea)titudines*; *Septem s(un)t sac(ra)me(n)ta ecc(lesia)e*; *Septem v(ir)tutes s(un)t*; *Septem dona Sp(iritu) s S(an)c(t)i*; *Septe(m) s(un)t vicia principalia*. Slijede pitanja ispovjednika na talijanskom jeziku raspoređena prema deset Božjih zapovijedi do lista 11v, npr. *Si ai fato alqu(ne) maleficio* (f. 1v); *Sia creduto nele strige* (f. 2r); *Sia avuto afar c(o)n la dona adulta* (f. 7r); *Sia vilificado* (f. 10r). Zatim slijedi od lista 11v do lista 14r na latinskom jeziku disput. Pitanja postavlja Hadrijan, a odgovara Epiktet (*Andrianus dixit* (…) *Epi(cte)tus r(espondit)*, dok su u ostalom dijelu teksta crvenom i crnom tintom oblikovani jednostavni inicijali A. i E.). Na listovima koji slijede ispisan je katehetski i propovjedničko-ispovjednički sadržaj (razmatranja i upute) grupiran i označen rednim brojevima: *Primo sie de necessita che l'omo cognosca se medesimo* (…)« (f. 15r); [*S*]*exta ed e necesita la (con)fessio vera* (…) (f. 15v); *Octava ed e necessita la sa(n)ctissima comunione al meno nela pascua* (…) (f. 19r). Posljednji je u ovom dijelu MS. Canon. Ital. 193 tekst *Confessio* koji započinje zazivom Djevice Marije i sv. Katarine (f. 21v), dok se u ostalim dijelovima ispovijed oblikuje u odlomcima koji započinju kao *Anchora si me acuxo del tercio coma(n)dame(n)to* (…) *Anchora me achuso del 4. coma(n)dame(n)to* (f. 22r); *De gola. Item me acuxo d'la gola* (f. 24r). Završetak je proznoga dijela na f. 26v: *io me dico mea colpa mea colpa mea maxima colpa*, slijede zazivi Djevici Mariji, sv. Katarini, sv. Ursuli, sv. Marku Evanđelistu, svim svecima i Bogu Svemogućem uz Amen čime se poglavlje zaključuje. Drugi i posljednji

i talijanskom, koje obuhvaća nazivom *Picićeva pjesmarica*, autorica promišlja i njihovu srednjovjekovnu tradiciju, povezujući ih s imenima sv. Bernarda od Clairvauxa, sv. Aelreda, Leonarda Giustiniana, Jacoponea iz Todija, sv. Anselma te sv. Bonaventure, a na temelju iscrpnoga himnološkoga kataloga koji je 1892. sastavio Ulysse Chevalier.[15] Za četiri se pjesme na hrvatskom jeziku autorica izravno referira na njihove inačice u starohrvatskim glagoljičnim i latiničnim rukopisnim zbornicima.[16]

U prvome će se dijelu ovoga rada raspravljati o pojedinim materijalnim osobinama MS. Canon. Ital. 193, a s obzirom na to da je rukopis više puta popravljan. Sveščići su ovoga rukopisa kao i oštećeni listovi učvršćivani trakama papira i starije pergamene na kojima su vidljivi otisci tinte u kojima je preslikana beneventana iz drugog, starijeg rukopisa. Slijedi poglavlje posvećeno potpisima Luce Cortesija i problemu naknadnih imitacija njegova potpisa, te ulozi Luce Cortesija u Rapskom kaptolu u 17. st., što se temelji i na novim arhivskim podacima. Zatim se analizira pjesnički sadržaj zbornika od adventskoga ciklusa do marijanskih lauda i završnih litanija, pri čemu se prati izmjena jezika, liturgijska funkcija pojedinih pjesama te povezanost sa sličnim srednjovjekovnim kodeksima. Potom se rekonstruira uloga rapskoga primicerija Mateja Picića, čiji se potpis i ime pojavljuju u različitim dijelovima rukopisa. Pritom je rasprava usmjerena na varijacije pisma kojim je kodeks ispisan, odnosno na uporabu gotičke minuskule i humanističke kurzive, na fizičke činitelje pisanja kao što su promjena pera, tinte i ritma rada te na varijacije u rukopisu pisara. U završnom se dijelu rada razmatra Picićeva uloga u crkvenoj hijerarhiji, njegova oporuka, beneficij, epigraf s njegovim imenom te povezanost s kapelom sv. Križa, s ciljem dodatnoga rasvjetljavanja konteksta, funkcije i namjene samoga rukopisa.

prozni dio ispisan je od lista 112r do lista 114r (*Devota de Jesu Christo no(st)ro Salvatore et dela sua madre gloriosisima Vergene Maria advocata nostra*; *Or(ati)o devotisima de sancto Pietro*). Na posljednjem listu rukopisa ispisana je molitva za svetu majku Crkvu, svećeničku, redovničku, društveno-političku hijerarhiju te presvijetlu Mletačku Republiku.

[15] K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 34–36; Ulysse Chevalier, *Repertorium hymnologicum. Catalogue des chants, hymnes, proses, séquences, tropes en usage dans l'Église latine depuis les origines jusqu'à nos jours*, Louvain, Imprimerie Lefever, 1892.

[16] K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 37–39, 42–45. Također vidjeti i u Amir Kapetanović, Dragica Malić, Kristina Štrkalj Despot, *Hrvatsko srednjovjekovno pjesništvo: pjesme, plačevi i prikazanja na starohrvatskom jeziku*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2010, 21–23, 121–123, 137–141, 355–360.

2. Pojedina materijalna svojstva rapskoga rukopisa MS. Canon. Ital. 193

MS. Canon. Ital. 193 ima 117 listova, što je preostali dio nekada veće cjeline. Prvi danas sačuvani list rukopisa, naime, nije početni, naslovni list kodeksa. Inicijalna sintagma *hic est fili(us) meus dilect(us) in quo michi bene co(m)pla(cui)* ispisana u prvom retku prvoga sačuvanoga lista nema ni dekorativnih elemenata koji bi moguće upućivali na početak zasebnoga poglavlja ili rubrike. Riječ je o nastavku odlomka s prethodnoga *verso* lista koji se u ovako uvezanom kodeksu nije sačuvao. U drugom se retku nastavlja prijepis ili parafraza varijante latinskoga teksta o iskušavanju đavla (*De temptatione dyaboli*) preuzetoga iz popularnoga propovjedničkoga florilegija *Viridarium consolationis* Jakova iz Beneventa (13. st.).[17] Riječ je o nekoliko nedovršenih te precrtanih redaka.

Na to da je MS. Canon. Ital. 193 nekada bio opsežniji kodeks upućuje i dvostruka folijacija. Starija je folijacija provedena perom u središnjem donjem dijelu lista, dok je mlađa provedena sivom grafitnom olovkom u gornjem desnom kutu, obje na *recto* stranicama. Starija folijacija započinje brojem 62, a završava brojem 178. Provedena je u 18. st., i to dok je rukopis bio dio Soranzove kolekcije. Naime, iako nije jednoznačno utvrdio čija je ruka provela stariju folijaciju, J. B. Mitchell iznio je pretpostavku po kojoj su to osim J. Soranza mogli učiniti i njegovi knjižničari Francesco Melchiori ili Antonio de Santo.[18]

C. H. Clough i J. B. Mitchell ustvrdili su da rukopis mlađe folijacije u gornjem desnom kutu odgovara ruci M. L. Canonicija.[19] Folijaciju je M. L. Canonici proveo po novom uvezivanju rukopisa u crveni kožni uvez,[20] brojeći listove od 1 do 117, da bi uz posljednji broj lista 117 pridodao oznaku *ult*. Stoga je sadašnji oblik MS. Canon. Ital. 193 rezultat Canonicijeve uredničko-organizacijske inter-

---

[17] O navedenom propovjedničkom priručniku vidjeti u Chris L. Nighman, »The Lemma *De predicatoribus* in Iacobus de Benevento's *Viridarium consolationis*: An Unexpected Preaching Tract in a Dominican Florilegium«, *Medieval Sermon Studies* 67, 1 (2023), 19–28. Za kritičko izdanje latinskoga teksta vidjeti *The Digital* Viridarium consolationis *Project*, ed. by Chris L. Nighman (2023) na poveznici https://viridarium-project.wlu.ca/Temptatione.html (internet, 20. prosinca 2025).

[18] J. B. Mitchell, n. dj. (2), 130, bilješka 1, Plate XVI. Da je stariju folijaciju proveo Luca Cortesi, pretpostavio je C. Fisković, n. dj. (5), 38 (bilješka 3), očito pogrešno. Starija folijacija u MS. Canon. Ital. 193 odgovara ruci Soranzova knjižničara koji je ispisao stavke od 1. do 59. u sadržaju MS. 18.L.13 Miscellanea, danas u Knjižnici Instituta Campana u Osimu (dostupno na poveznici http://bibliotecadigitale.istitutocampana.it/2021/01/20/18-l-13-ex-13-miscellanea/). O rukama de Santa i Melchiorija u MS. 18. L. 13 vidjeti u Lorenzo Calvelli, »L'opera letteraria di Nardino Celinese. Storia di un codice ritrovato«, *Aquileia nostra* LXXIV (2003), 575.

[19] Cecil H. Clough, »A Portion of Pietro Bembo's *Epistolario*«, *The Bodleian Library Record* 8, 1 (1967), 38; J. B. Mitchell, n. dj. (2), 130–131.

[20] J. B. Mitchell, n. dj. (2), 131–132.

vencije,[21] što otvara mogućnost da se prvi dio ovoga rukopisa još uvijek nalazi u nekoj od knjižnica koje, uz Bodleian Library, čuvaju rukopise iz Soranzove ili Canonicijeve kolekcije.

MS. Canon. Ital. 193 na više je mjesta popravljen. Papirnati su listovi te sveščići rukopisa bili učvršćeni fragmentima starije pergamene, a potom i papira. Lijepljenje je takvih traka na hrbat sveščića i rubove listova osiguravalo čvrstoću često korištenog rukopisa. Oštećenja su međutim nejednaka. Na više je listova ostao samo trag ljepila, koji upućuje na nekada zalijepljenu traku pergamene, kao što je to primjerice na listovima 17v i 18r te na listovima 25r i 57r. Takvi su fragmenti pergamene s vremenom otpali ili su uklonjeni te su na većini mjesta u rukopisu zamijenjeni mlađim trakama od papira. Na listovima 32r, 44v, 45r, 69v i 70r ostali su pak vidljivi tragovi fragmenata rukopisa ispisanih beneventanom. S obzirom na to da je rapski kodeks dio zbirke rukopisa u Oxfordu, ti vidljivi tragovi evidentirani su kao fragmenti starijega rukopisa na beneventani i katalogizirani kao beneventanski fragmenti u Oxfordu (bez datacije).[22] Naime, riječ je o tragovima tinte preslikanima u zaostalom ljepilu[23] na koje su nekad bila vezana dva spojena fragmenta pergamene. Tako tekst ispisan beneventanom na listu 32r, u odnosu na tekst pjesme pisan goticom na desnoj strani lista, valja čitati okrenut za 180 stupnjeva i zrcalno. Kroz trinaest se polovično vidljivih redaka razabiru obavezna beneventanska ligatura *ri*, abrevijatura *p(er)*, grafemi *e*, *u*, *a*, *n*, *m*, *q*, neume, a u donjem dijelu komadić zelenoga pigmenta *(terre verte)*[24] kao ostatak ruba inicijala ili minijature, što upućuje na to da je fragment pripadao nekom iluminiranom liturgijskom rukopisu (**Slika 1**). Pretpostavimo li da je MS. Canon. Ital. 193 popravljan dok je još bio na Rabu, ostaci ovakvih fragmenata sugeriraju tipološku srodnost sa skupinom sačuvanih (liturgijskih)

[21] O uvezivanju kodeksa u Soranzovoj knjižnici i Canonicijevoj zbirci vidjeti u J. B. Mitchell, n. dj. (2), 131–132.

[22] Andrew George Watson, »Dated and datable medieval manuscripts in the Bodleian library«, u: *Manuscripts at Oxford: an exhibition in memory of Richard William Hunt (1908–1979)*, ur. A. C. de la Mare i B. C. Barker–Benfield, Bodleian Library, Oxford (1980), 139; Virginia Brown, »A Second New List of Beneventan Manuscripts (II)«, *Mediaeval Studies* 50 (1988), 609.

[23] V. Brown, n. dj. (22), 609.

[24] Stella Panayotova, »Painting Materials and Techniques in Western Illuminated Manuscripts c.600-c.1600«, u: *The Art & Science of Illuminated Manuscripts. A Handbook*, ur. Stella Panayotova, Harvey Miller Publisher, London / Turnhout, 2020, 150.

beneventanskih fragmenata s Raba[25] koji su služili za popravak ostalih antifonara i brevijara rapske katedrale i kaptola.[26]

3. Vlastoručni potpis rapskoga prezbitera i kanonika Luke Cortesija

Nekoliko je puta na listovima MS. Canon. Ital. 193 navedeno latinskim oblikom ime *Lucas Cortesius*. Dosadašnjim arhivskim istraživanjima identitet ove osobe nije do kraja utvrđen, ali se smatra da je riječ o rapskom prezbiteru i kanoniku, kasnijem vlasniku ovoga rukopisa.[27] Štrkalj Despot pak navodi da se ime toga vlasnika u rukopisu javlja »na str. 26b, 34a, 35b, 39a, 42b, 59a, 67a i 89b« te drži da je rapski prezbiter potpisan »uvijek na jednak način: P(re)sb(yte)r Lucas Cortesius Can(onicu)s Arben(sis)«.[28] U prilog argumentaciji da dio MS. Canon.

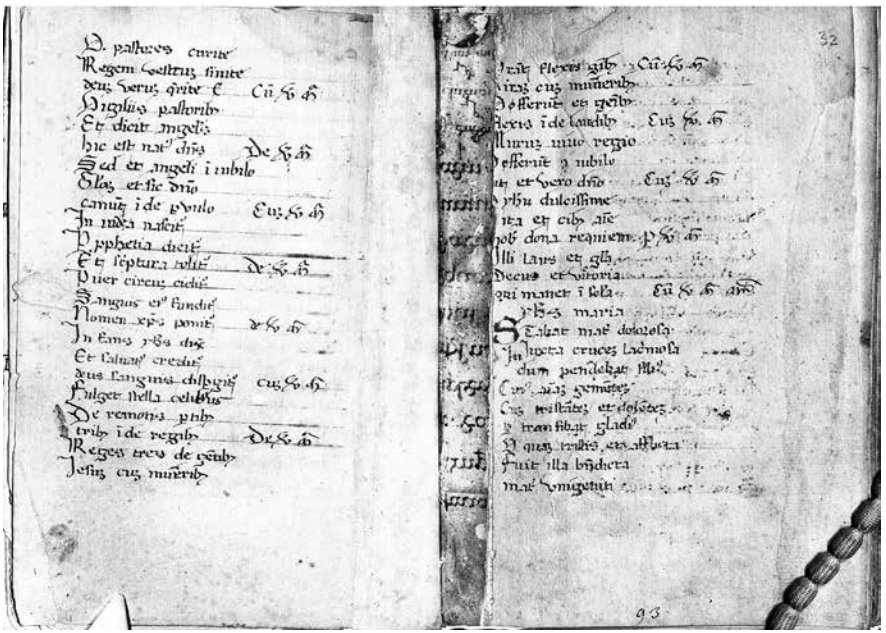
---

[25] O fragmentima kojima su popravljeni antifonari i graduali rapske katedrale vidjeti u Hans Folnesics, *Die Illuminierten Handschriften in Dalmatien*, Verlag von Karl W. Hiersemann, Leipzig, 1917, 159–163; Albe Vidaković, »Tragom naših srednjovjekovnih neumatskih glazbenih rukopisa«, *Ljetopis JAZU za godinu 1960*, knjiga 67, Zagreb (1960), 370–382; Anđelko Badurina, »Fragmenti iluminiranog evanđelistara iz kraja XI stoljeća u Rabu«, *Peristil* 8–9 (1965–1966), 5–12; Vera Hršak–Flajšman, »Restauriranje fragmenata jednog iluminiranog Evanđelistara iz kraja XI stoljeća«, *Ljetopis Jugoslavenske akademije*, knjiga 73 (1969), 491–494; Miho Demović, »Osam varijanti napjeva genealogije po Luki iz neumatskih rukopisa od X. do XII. stoljeća iz Hrvatske«, *Dubrovnik* 32, 5–6 (1989), 80; Rosana Vojvoda, »Iluminacija Trogirskoga evanđelistara – raskoš i konzervativnost dalmatinskoga sitnoslikarstva benediktinske tradicije«, u: *Raukarov zbornik: zbornik u čast Tomislava Raukara*, ur. Neven Budak, FF Press, Zagreb (2005), 187–208; Emanuela Elba, »La decorazione dei codici in beneventana della Dalmazia tra XI e XIII secolo«, *Segno e testo* 4 (2006), 107–147; Katarina Livljanić, »Nekoliko 'rastresenih' pisara ili komu služi zapis? Dva fragmenta s beneventanskom genealogijom po Luki iz srednjovjekovne Dalmacije«, *Arti musices* 45, 2 (2014), 151–152; Saša Potočnjak, »*Facta est*: Frammenti apocrifi del Nuovo testamento dall'isola d'Arbe«, u: *La Serenissima via mare. Arte e cultura tra venezia e il Quarnaro*, ur. Valentina Baradel i Cristina Guarnieri, Padova University Press, Padova (2019), 87–96.

[26] Slični se fragmenti i tragovi beneventane s ostacima pozlate i zelene tinte nalaze u Antifonaru br. III Rapskoga kaptola, Arhiv Župe Rab [dalje: AŽR], bez signature, 15. st. U dokumentima su rapske katedrale zabilježeni i iznosi koji se izdvajaju za popravke »korskih knjiga«. Tako je godine 1583. Franjo Filoso za takav posao primio 51 libru, Mato Polonijo, »Najstariji sačuvani inventari bivše stolne crkve u Rabu«, *Croatia sacra, arkiv za crkvenu povijest Hrvata* 15 i 16, 8, Zagreb (1938), 71–72. Troškovi za popravke i kupovinu novih pergamena i knjiga rapskoga kaptola zabilježeni su u *Archivium episcopale* (Rab) [dalje: AE], Liber XXII, Knjiga o upravi dobara katedrale u Rabu i inventari (1573.–1622.).

[27] A. Mortara, n. dj. (2), 194; C. Fisković, n. dj. (5), 26, 31, 38–39 bilješka 10a; K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 33.

[28] K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 33.

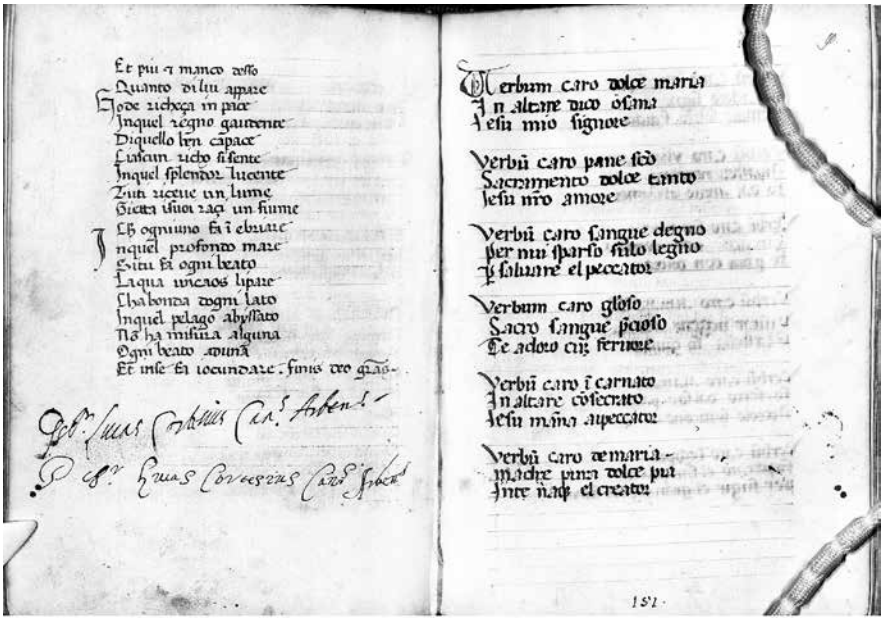

Slika 1: MS. Canon. Ital. 193 (© The Bodleian Libraries, University of Oxford), f. 32r.

Ital. 193 valja izdvojiti kao *Picićevu pjesmaricu* te ga sa sigurnošću pripisati Piciću ide i navod Štrkalj Despot da se Cortesijev potpis javlja samo jednom izvan tako omeđenoga dijela rukopisa, tj. nakon pjesama napisanih na hrvatskom jeziku.[29] Tu tvrdnju valja nadopuniti jer je nakon Picićeva potpisa na str. 66v ime Luce Cortesija potpisano još tri puta.

Ime i prezime *Lucas Cortesius* u MS. Canon. Ital. 193 zapisano je uvijek latinskim oblikom imena i prezimena. Potpis se nalazi na donjoj margini na listu 26v ispod pjesme na latinskom jeziku (*Dulcis Jesu memoria*); na donjoj margini na listu 34r ispod pjesme na hrvatskom jeziku (*Va se vrime godišća*) te na praznom središnjem dijelu lista 35v između završetka navedene pjesme na hrvatskom jeziku, koja je ovdje uokvirena ponovljenim latinskim stihom iz naslova (*Verbum caro factum est*), i prije početka latinske pjesme *Gaude flore virginali*; zatim dvaput na donjoj margini na listu 39r ispod pjesme na hrvatskom jeziku *Plači srcem i s očima*. Potpis slijedi i na sredini lista 42v gdje je ispisana samo jedna bilješka

[29] K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 33: »svi su osim jednoga u *Picićevoj pjesmarici*, što pokazuje ili da je taj dio činio nekad zasebnu cjelinu, ili da se tim pjesmama, koje je zapisao Picić, i Cortesi najviše koristio«.

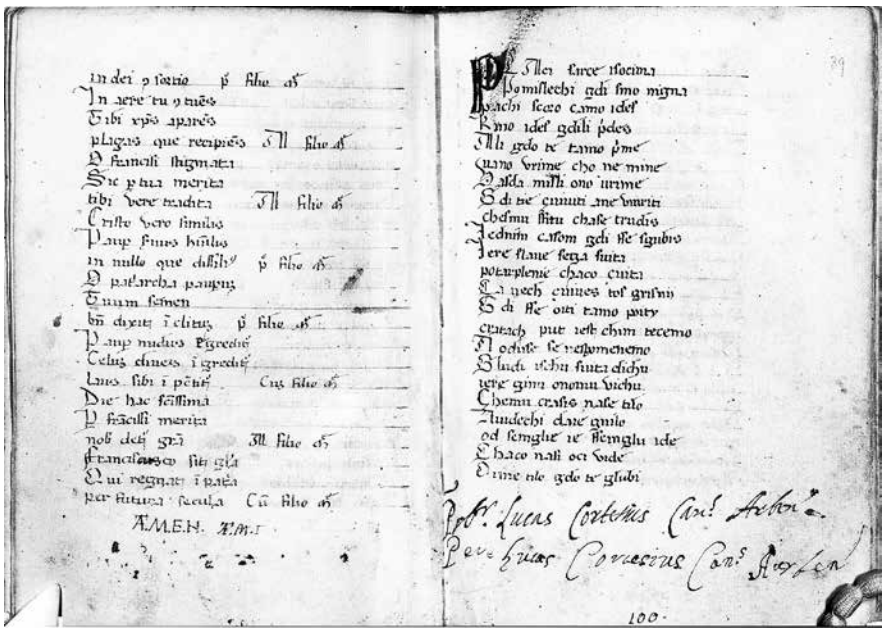

Slika 2: MS. Canon. Ital. 193 (© The Bodleian Libraries, University of Oxford), f. 89v.

na latinskom jeziku, dok nastavak hrvatskih stihova s prethodnoga lista zauzima prostor gornje margine. Nakon toga se Cortesi iznova potpisuje na donjoj margini na listu 57r[30] gdje su ispisani stihovi *Plača* na hrvatskom jeziku. Naposljetku, ime je i prezime ovoga kanonika zapisano još na listu 67r ispod pjesme [*S*]*e per dilecto tu cercando vay* te dvaput na listu 89v ispod pjesme *El tuo pensier m'ucide*. Dakle, potpis se javlja na osam listova, ukupno deset puta.

Cortesijev autograf moguće je nedvojbeno utvrditi na temelju najmanje tri izvora izvan MS. Canon. Ital. 193. To su posljednji list u knjizi sjednica Rapskoga kaptola te dva tiskana primjerka knjiga iz knjižnice zadarskoga stolnoga kaptola (o tome više kasnije u radu). Pokazuje se tako ne samo da u bodlejanskom kodeksu ruka rapskoga prezbitera i kanonika Luce Cortesija nije prisutna sustavno, i da nije prisutna samo u omeđenom tzv. Picićevu dijelu, već i da je njegov potpis netko triput oponašao, mjestimično intervenirajući u rukopis. To se jasno razaznaje na listu 39r i na listu 89v, gdje se potpisi ponavljaju jedan ispod drugoga. Nedvojbena je paleografska te razlika u boji i potezu pera (**Slika 2**). Od ukupno

[30] Ovdje valja ispraviti broj lista koji se navodi u literaturi. Riječ je o f. 57r (118r) umjesto 59a. Specifičan br. 7 Canonicijeve folijacije može navesti na pomisao da je riječ o broju 9.

Slika 3: MS. Canon. Ital. 193 (© The Bodleian Libraries, University of Oxford), f. 39r.

deset puta potpisanoga Luce Cortesija oponašani su potpisi na listu 35v te drugi po redu na listovima 39r i 89v. Pritom oponašatelj nije ispravno kopirao kraticu za *presbyter* (*Ps*^{br}), moguće i da je nije razumio pa se ona na listu 39r javlja kao »Pere« (**Slika 3**). Ruka je oponašatelja bojila crnilom i pojedine inicijale, primjerice na listovima 66r i 83r. Čini se da mu je namjera bila popraviti inicijale jer je na više mjesta u rukopisu vidljivo razlijevanje izvorno nanesene crvene tinte koja ostavlja preslikani otisak.[31]

Luca Cortesi spominje se već 1600. i 1601. godine kao brat Mathea te kao brat rapskoga kanonika Stefana Cortesija.[32] U to je vrijeme Luca još uvijek đakon, a u jednom dopisu upućenom biskupu Padavinu 16. siječnja 1601. sam sebe oslovljava subđakonom rapske Crkve (*Compareo ego Lucas de Cortesiis subdiaconus huius Ecclesiae*).[33] Na izborima za kanonika rapske katedrale 19. listopada 1601. nije izabran. Te je godine izbor kanonika izazvao čitav niz prijepora između kaptola

[31] Primjerice na ff. 62v–63r, ff. 63v–64r, ff. 65v–66r.

[32] HR-DAZD-28 Bilježnici Raba (1403.–1875.), Dionisius de Dominis, kutija 20, sv. I, srpanj 1600., str. 15; kutija 20, sv. I, veljača 1601., str. 27.

[33] HR-DAZD-28 Bilježnici Raba (1403.–1875.), Dionisius de Dominis, kutija 20, sv. I, 16. siječnja 1601., str. 25.

i biskupa Padavina, vezano uz pravo nominiranja i imenovanja kanonika.[34] U dozvoli za premještaj u Zadar od 2. svibnja 1605. Cortesija je biskup oslovio kao prezbitera i mansionara rapske Crkve (*Licentiam concedimus et impartimur D. presbytero Lucae Cortesio mansionario huius Ecclesiae*).[35] Kao izabrani mansionar Luca je bio obavezan pjevati u koru i obavljati razne ceremonijalne dužnosti.[36] Cortesija nalazimo i u Rimu 1615. godine, gdje kao benefikator rapske Crkve te biskupova zamjena donosi Apostolskoj Stolici izvješće o stanju Rapske biskupije i ispriku biskupa Padavina, koji je spriječen sudjelovati u redovnom posjetu grobovima apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla (*visita de sacri limini*).[37] Naposljetku, godine 1621. prezbiter se Luca nalazi na popisu rapskih kanonika,[38] a svoj potpis s novom funkcijom u crkvenoj hijerarhiji ostavlja i na posljednjem listu knjige kaptolskih sjednica (**Slika 4**).[39]

Vlastoručni potpis rapskoga prezbitera i kanonika Luce Cortesija nalazi se i u dvije knjige iz knjižnice zadarskoga stolnoga kaptola. Dvaput se potpisao, na prvoj i posljednjoj stranici, na primjerku knjige Bartolomea Carranze *Summa omnium conciliorum, a sancto Petro usque ad Paulum quartum pontificem* (1559; **Slika 5**).[40] Potpis je ostavio i pri dnu posljednje stranice te na unutrašnjoj papirnatoj strani pergamentnih korica knjige Bartolomea Platine iz Cremone *De vitis ac gestis summorum pontificum, ad sua usque tempora* (1551).[41] Na sva se četiri mjesta potpisao kao rapski prezbiter i kanonik Lucas Cortesius.

---

[34] AŽR, *Archivium Venerabilis Capituli Arbi* [dalje: AVCA] 40, ff. 18r–20r; AŽR, AVCA 7, str. 50–51. Dalje o izborima rapskih kanonika vidi Arhiv Župe Cres, Kaptolski arhiv crkve sv. Marije: *Per il Rever.mo Monsignor dall'Ostia Vescovo d'Arbe. 1321.–1547.* O sporu između biskupa i kanonika vidjeti Arhiv samostana sv. Bernardina Sijenskoga u Kamporu, Rab: *Per Li Capi della Magn. Communità d'Arbe contro Il Ven. Capitolo de' Canonici d'Arbe.*

[35] AŽR, AE, *Acta episcopi Paschalis Padavini*, Veneti (1588.–1621.), snop II, f. 526v.

[36] O funkciji mansionara vidjeti u P. J. B. de Herdt, *Praxis capitularis sive Tractatus de omnibus et singulis, quae capitulum ecclesiae cathedralis et metropolitanae concernunt*, Leuven, Excudebant Vanlinthout fratres universitatis catholicae typographi, 1881, 118.

[37] Archivio Apostolico Vaticano, Congr. Concilio, Relat. Dioec. 69, 12. svibnja 1615., f. 32r.

[38] AŽR, AVCA 40, ff. 62r–65r.

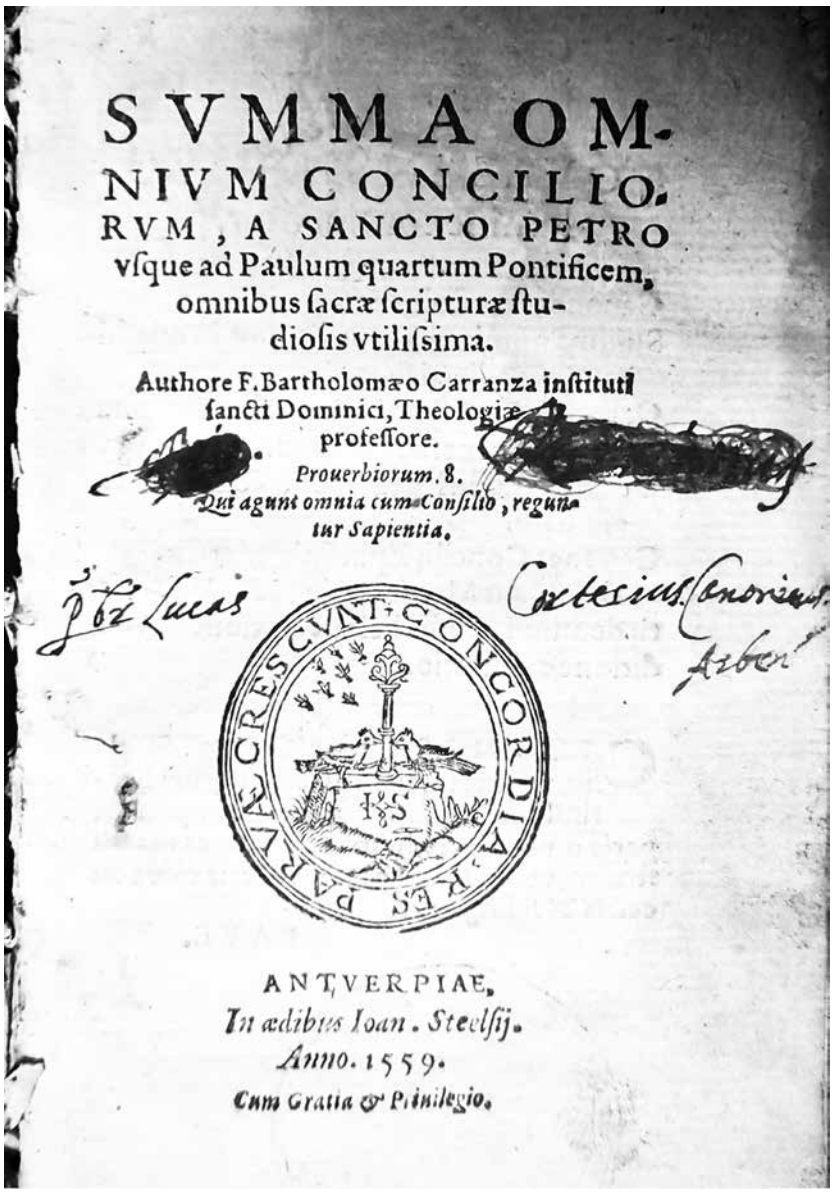
[39] AŽR, AVCA 40, posljednji list kodeksa, bez folijacije.

[40] Sign. Biblioteka Stolnog kaptola Sv. Stošije, 1196. Zadar.

[41] Sign. Biblioteka Stolnog kaptola Sv. Stošije, 132. Zadar.

Slika 4: Arhiv Župe Rab, AVCA, 40, posljednji list kodeksa.
Autorica fotografije Saša Potočnjak.

SVMMA OM-
NIVM CONCILIO-
RVM, A SANCTO PETRO
vſque ad Paulum quartum Pontificem,
omnibus ſacræ ſcripturæ ſtu-
dioſis vtiliſsima.
Authore F. Bartholomæo Carranza inſtituti
ſancti Dominici, Theologiæ
profeſſore.
Prouerbiorum. 8.
Qui agunt omnia cum Conſilio, regun-
tur Sapientia.
PAX ECCLESIÆ CONCORDIA CRESCVNT.
ANTVERPIAE,
In ædibus Ioan. Steelſij.
Anno. 1559.
Cum Gratia & Priuilegio.

Slika 5: Arhiv Zadarske nadbiskupije, Zadar. B. Carranza, *Summa omnium conciliorum*, 1559, sign. Knjižnica Stolnog kaptola Sv. Stošije, 1196. Autor fotografije Oliver Modrić.

4. Pjesme u MS. Canon. Ital. 193

Odabir pjesama koje sadrži MS. Canon. Ital. 193 prati ili liturgijsku godinu ili slijed pojedinih časova u danu. Naime, od stražnje strane lista 26 do prvih nekoliko redaka stražnje strane posljednjega lista ispisane su pedeset dvije pjesme (sekvencije, himne, laude), koje pripadaju tradicionalnim glazbenim oblicima pjevanim u vrijeme došašća, u božićno, korizmeno i uskrsno vrijeme, u nedjelje kroz godinu te uz određene svetkovine, blagdane i spomendane.[42] U rapskoj se katedrali tijekom liturgijske godine koriste latinski, talijanski i hrvatski jezik, što potvrđuju i službena izvješća biskupa Padavina Apostolskoj Stolici (*Tempore quadragesimae et Adventus concionatur. Doctrina christiana lingua Illyrica diebus festivis in Ecclesia Cathedrali docetur*;[43] *Tempore quadrag(esimae) et Adventus Illirico et Italico idiomate concionatur. Doctrina (Chr)istiana festis diebus in Cathedrali patria lingua docetur*[44]). Propovijeda se tijekom došašća i korizme dva dana na talijanskom jeziku, a ostalo *in lingua chiavona*, dok je časoslov (*Divino offitio*) na latinskom jeziku:

> Il Re(verendissi)mo vescovo del continuo è con la presentia à tutte le hore nella chiesia con tutti gli suoj sacerdoti diurne et noturne; nella qual chiesia si celebrano i divini officij. In dicta chiesia si predica tutto l'avento et quadragesima. Doj giorni in taliano il restante[45] in lingua chiavona accio ogni

---

[42] Sekvence, liturgijske himne i pjevane laude kakve su zapisane u MS. Canon. Ital. 193 u domaćoj se literaturi određuju kao tzv. crkveni pučki oblici, crkvene pučke popijevke, odnosno pučki koral (primjerice vidjeti u Slavko Topić, »Pučki oblici u crkvenom pjevanju«, u: *Crkvena glazba*, Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb (1988), 37–94; Miho Demović, »Kako je nastao stari hrvatski božićni spjev *U to vrime godišta*«, *Bašćinski glasi* 9–10 (2009), 95). Jerko Bezić uz tradicijsko crkveno pučko pjevanje piše i o paraliturgijskim pjesmama, u Jerko Bezić, »Folklorna glazba otoka Šolte«, *Narodna umjetnost* 28, 1 (1991), 17–20. O praksi liturgijskog pučkog pjevanja vidjeti u Joško Ćaleta, »Revitalizacija i prezentacija crkvenog pučkog pjevanja (glagoljaškog) pjevanja na primjeru manifestacije *Puče moj* u Zatonu kod Šibenika«, *Titius* 6–7 (2013–2014), 263–284. Ovakav tip korske pjesme pjevan u katedralnoj crkvi, u gradu i središtu biskupije, a koji uzore nalazi u liturgijskim kodeksima (laudarijima, himnarijima, antifonarima) te raznim vernakularnim zbornicima s pjesmama J. de Todija ili L. Giustiniana opisan je u: Matteo Leonardi, *Storia della Lauda*, Brepols, 2021; *Iacopone da Todi. The Power of Mysticism and the Originality of Franciscan Poetry*, ur. Matteo Leonardi i Alessandro Vettori, Leiden – Boston, Brill, 2023; Marco Gozzi, »Illustre e comune nel canto religioso popolare«, u: *Lingua illustre, lingua comune. Atti della Giornata di studi (Trento, Dipartimento di Lettere e Filosofia, Palazzo P. Prodi, 23 marzo 2023)*, ur. Serenella Baggio i Pietro Taravacci, Edizioni dell'Orso, Alessandria, 2023, 83–104.

[43] Vatikanski Tajni Arhiv, Congr. Concilio, Relat. Dioec. 69, f. 10r, 13. siječnja 1596.

[44] Vatikanski Tajni Arhiv, Congr. Concilio, Relat. Dioec. 69, f. 15r, prosinac 1597.

[45] Precrtano je *in chiavo*.

uno participa del cibo spirituale. Monsig(nor)e Re(verendissi)mo à instituito che ogni festa si lega la dotrina christiana et fra la setimana ancora doppoj vespero in lingua chiavona.[46]

Prva pjesma MS. Canon. Ital. 193 nalazi se na listovima 26v i 27r, pisana je latinskim jezikom i gotičkom minuskulom, a na temelju je početne sekvence[47] imenovana kao *Dulcis Jesu memoria*, / *Dans vera (cordis) gaudia*. Ispisana je u 43 retka, no netko je naknadno u sekvence prva dva retka umetnuo dvije kose crte. Sporadično su i naknadno u rukopis umetnute oznake za cezuru te za umetanje ispuštenih leksema.[48] Sekvence su oblikovane u strofe, nižu se jedna ispod druge u pretežno parnoj rimi, što je grafički i vizualno različito u odnosu na uobičajeni izgled sekvenci u liturgijskim kodeksima.[49] Signal je završetka ove pjesme *am(en)* u 43. retku, što u dosadašnjim brojanjima nije uzeto u obzir, već su se stihovi na listu 27r smatrali zasebnom pjesmom pod naslovom *Amor Jesus dulcisimus*.[50] Međutim, i u ostalim dijelovima rukopisa pisar jasno signalizira završetke pjesama riječima *Amen* ili *Finis*.

---

[46] Vatikanski Tajni Arhiv, Congr. Concilio, Relat. Dioec. 69, ff. 3v–4r, 11. prosinca 1589.

[47] O posljednicama ili sekvencama vidjeti u M. Demović, n. dj. (42), 111.

[48] U 13. retku u Picića je stih *Jesus rex ammabilis* prekrižen, a zatim u 16. retku iznova napisan. Također, u 17. i 37. retku pri samom je ispisivanju predviđeno prazno mjesto za naknadnu dopunu. U 1. retku umetnuti *cordis* te u 24. retku prekriženi *eius* ispravljen kristogramom *yhs* potječu od istoga pisara koji je pisao goticom.

[49] Usporedba verzija u dvama rukopisima otkriva znatne razlike u rasporedu sekvencija *Dulcis Jesu memoria* iz MS. Canon. Ital. 193 i najstarije inačice iste pjesme uz koju su zapisane note u liturgijskom kodeksu MS. Laud. Misc. 668 (ff. 101r–104r) u Oxfordu. U Picića prva tri katrena odgovaraju nizu od prvih dvanaest sekvencija, četvrti je katren sastavljen od sekvencija koje u najstarijoj inačici čine niz od 41. do 45. sekvencije, peti prati niz od 29. do 32. sekvencije, šesti od 17. do 20. sekvencije, sedmi od 37. do 40. sekvencije, osmi od 13. do 16. sekvencije, deseti prati niz od 23. do 24. i od 21. do 22. sekvencije, jedanaesti prati niz od 85. do 88. sekvencije, dok je deveti katren sastavljen od četiri stiha laude *Jesu mi bone sentiam*. Sekvencije u MS. Laud. Misc. 668 *Jesu rex ammirabilis. et triumphator nobilis. dulcedo in estabilis. totus desiderabilis* u Picića su oblikovane u niz od 4 stiha. Osim razlike u rasporedu u odnosu na stariju inačicu, u MS. Canon. Ital. 193 su razlike u motivima u odnosu na MS. Laud. Misc. 668 minimalne (npr. *nec verba exprimere* : *nec littera exprimere*). Ova latinska himna bila je pripisivana sv. Bernardu, što je na temelju rukopisa MS. Laud. Misc. 668 otklonjeno, kao što je potvrđeno to da je *Dulcis Jesu memoria* bila predviđena za pjevanje u koru te oblikovana kao sekvencija. O tome vidjeti u Helen Deeming, »Music and Contemplation in the Twelfth-Century *Dulcis Jesu memoria*«, *Journal of the Royal Musical Association* 139, 1 (2014), 1–39; *A Dictionary of Hymnology. Setting forth the origin and history of Christian hymns of all ages and nations*, ur. John Julian, New York, Charles Scribner's Sons, 1892, 552.

[50] K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 34 na temelju U. Chevalier, n. dj. (15), 62, koji se pak referira na tiskano izdanje iz 18. st.

Druga pjesma *O Jesu dolce, o infinito amor* počinje na listu 27r i završava na listu 28v, uzmemo li u obzir opet *Amen* kao oznaku završetka. Pjesmu susrećemo u raznim rukopisnim zbornicima, što je posljedica njezine snažne kulturne transmisije.[51] S obzirom na to da se pjesma povezuje s Leonardom Giustinianom zanimljivo je rapsku inačicu usporediti s inačicama pjesme koje su drugdje atribuirane tome autoru, kao što je primjerice inačica u MS. Vat. Lat. 5133 (15. st., ff. 131v–132r) iz Apostolske knjižnice u Vatikanu, poznata i na temelju ranih tiskanih izdanja.[52] Rapska inačica ima u potpunosti izmijenjen redoslijed stihova, česte su kratice te je nekoliko puta umetnut zaziv *O Jesu dolce*. Pisar je doduše upotrijebio sve poznate stihove ove pjesme, ali je to učinio posve drugačijim redoslijedom. Moguće da je pjesmu dobro poznavao, pa ju je mogao ispisati i po sjećanju. Pjesma završava riječju *Amen* na f. 28v. Nakon toga se ponavlja zaziv *O Jesu dolce* i slijedi kratica ispisana kurzivom *o ī f a m*, što razrješujemo kao *o infinito amor*. Na listu 29r slijedi kratka molitvena parafraza, dodatak, ili možda i početak, zasebne laude sličnoga zaziva *O Jesu dolce te do*.

Kao treća pjesma rapskoga zbornika navodi se pjesma zapisana od lista 29v do lista 30v. Započinje stihovima *Ave fuit prima salus* / *qua vincitur hostis malus* i u rukopisnoj se tradiciji najčešće vezuje uz Jacoponea iz Todija.[53] Picić je ovdje ispisao poznatu latinsku himnu pri čemu je pazio da se kadenca *Ave Maria* ponavlja na kraju svakog trećeg retka, a iz takve je sheme izišao samo pred kraj. Iako je evidentno kolebanje u načinu na koji će pisar nizati stihove ili sekvencije,

---

[51] Snažnu kulturnu transmisiju pjesme *O Jesu dolce, o infinito amor*, ali i ostalih pjesama na talijanskom jeziku iz MS. Canon. Ital. 193, potvrđuju rukopisni zbornici talijanskoga vernakularnoga pjesništva 14. i 15. st., kao što je primjerice MS. Chig. L. VII. 266 u Apostolskoj knjižnici u Vatikanu koji je dostupan na https://digi.vatlib.it/view/MSS_Chig.L.VII.266 (internet). *O Jesu dolce, o infinito amor* nalazi se na f. 57r. Za dio je pjesama iz rapskoga rukopisa inačice moguće potražiti već prema abecedariju istoga kodeksa. O njemu vidjeti u Bernard Toscani, »L'indice dei capoversi del codice Vaticano Chigiano L.VII.266«, *Aevum* 50, 3/4 (1976), 321–347. Također vidjeti i Annibale Tenneroni, *Inizii di antiche poesie italiane, religiose e morali con prospetto dei codici che le contengono*, Leo S. Olschki, Firenze, 1909, 184; Fabio Carboni i Agostino Ziino, »Polyphonic laude and hymns in a Franciscan codex from the end of the fifteenth century«, *Early Music History* 31 (2012), 87–151.

[52] MS. Vat. Lat. 5133 dostupan je na poveznici https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.lat.5133 (internet). Alessandro Mortara, n. dj. (2), 192, ovu pjesmu povezuje s L. Giustinianom na temelju izdanja njegovih lauda iz 1474. tiskanog u Veneciji (*da Bartolommeo da Vercelli*).

[53] Clemens Blume, Guido M. Dreves, *Analecta hymnica medii aevi*, vol. XXX, Leipzig, 1898, 196–197.

ipak ovdje posve dosljedno provodi akrostih: *Ave Maria Gratia Plena Dominus Tecum Benedicta Tu In Mulieribus Et Benedictus Fructus Ventris Tui Jesus Amen*.[54]

Na početku četvrte pjesme zbornika crvenom je tintom ispisano *Verbu(m) caro*, nakon čega slijedi stih antifone *Verbum caro factum est de Virgine Maria* te početni stihovi *In [h]oc an(n)i circulo*. Pjesma je na latinskom jeziku, počinje na listu 30v, a na listu 32r završava riječju *Amen*. Kadenca svakoga trećega stiha dosljedno je označena kraticom koja se pretežno razrješava kao *de Vir(gine) M(aria)*. Stih se antifone referira na Isusovo utjelovljenje, na hrvatskom jeziku poznato kao »Riječ je tijelom postala«. Pritom oznaka pripjeva *Verbum caro*[55] upućuje na blagdan Utjelovljenja, tj. na Božić kada ovu himnu valja pjevati.

Prve četiri pjesme pripadaju vremenu došašća te Božiću, dok peta pjesma pripada vremenu Uskrsa, točnije Svetom trodnevlju kao dijelu Velikoga tjedna. To je latinska himna *Stabat mater dolorosa* koja je ispisana od lista 32r do lista 33v.[56] Na početku je crvenom tintom ispisan kristogram *YHS* te *Maria*, nakon čega slijedi jednostavni crveni inicijal *S*. Na primjeru ove pjesme moguće je uočiti kako se uslijed promjene pera mijenja i rukopis pisara. U posljednjem stihu na listu 32v pero je već otupjelo ili je mehanički oštećeno pa više ne ispisuje tanke linije, za razliku od ostatka pjesme na listu 33r, gdje pisar nastavlja novim ili iznova naoštrenim perom.

Na listu 33v pisar je počeo ispisivati šestu pjesmu, predvidio je prostor za izradu inicijala G početnoga stiha [*G*]*aude flore virginali*, ali je ispisao samo pet početnih stihova koje je zatim prekrižio. Stoga šestom pjesmom brojimo prvu pjesmu ispisanu hrvatskim jezikom *Va se vrime godišća* od lista 34r do lista 35v, koja također na početku sadrži oznaku pripjeva, stih antifone *Verbum caro factum est*, te pripada tipu pjesama koje je na Božić valjalo pjevati u rapskoj katedrali.[57]

Na listu 35v pisar iznova ispisuje *Gaude flore virginali*, ovaj put cjelovitu latinsku pjesmu koja završava na listu 36v.[58] To je ujedno i sedma pjesma zbornika. Pri dnu istoga lista osmu pjesmu tvori šest redaka euharistijske himne dužega

---

[54] Hrvatskoglagoljska inačica sačuvana u Beramskoj pjesmarici također sadrži akrostih, iako je tekst očuvan samo djelomično: »[Devo] [Marie] Milosti Plna Gospodin […] Blažena Ti Meju Ženami I Blagoslovljen Plod Utroba(!) Tvoje Isus [Amen]«. Vidjeti u Andrea Radošević i Marija-Ana Dürrigl, »Beramska pjesmarica u kontekstu hrvatskoga srednjovjekovnoga pjesništva«, *Croatica christiana periodica* 91 (2023), 30–33.

[55] M. Demović, n. dj. (42), 104. Inačica ove pjesme također u MS. Chig. L. VII. 266, ff. 20v–21r, ff. 29r–v.

[56] Inačice vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 246, također u MS. Chig. L. VII. 266, f. 20r.

[57] Miho Demović, n. dj. (42).

[58] Inačicu vidjeti u Clemens Blume, Guido M. Dreves, *Analecta hymnica medii aevi*, vol. XXXI, Leipzig, 1898, 198–199.

stiha *Ave verbum incarnatum in altare secretatum*.[59] Deveta je *Gaude Virgo mater Christi*[60] ispisana većinom na listu 37v, a zatim kao deseta slijedi antifona u čast sv. Franje *Franciscus (vir) cat(h)olicus* od lista 37v do lista 38v, također s kadencom na kraju svakoga trećega stiha (*In filium Mariae*).

Slijede tri pjesme na hrvatskom jeziku *Plači srcem i s očima* (ff. 39r–40r), *Sudac strašan oće priti* (ff. 40r–41r), *Poslušajte žene i muži, kako nam se Diva tuži* (ff. 42r–66v), čije su inačice evidentirane u više glagoljskih i latiničkih zbornika.[61]

Nakon lista 66v na kojem se nalazi Picićev potpis, od lista 67r pa do lista 73v nalazimo deset lauda na talijanskom jeziku. Tekst je pjesama i dalje ispisan goticom, potez pera nešto je deblji u odnosu na onaj kojim je ispisan kraj *Plača* na listu 66v i kaligrafski se bitno ne razlikuje od proze ranije u rukopisu na listovima 14r i 15r. Cijeloj ovoj skupini nedostaju inicijali, no pisar je na početku prvog stiha svake pjesme za njih predvidio prostor u koji je minuskulnom kurzivom zapisao predviđeni inicijal. Riječima *finis* ili *amen* jasno je označen kraj svake pjesme, pa je prema početnim stihovima moguće navesti sljedeće: [*S*]*e per dilecto tu cercando vay* (ff. 67r–69r),[62] [*F*]*aresti cortesia* (ff. 69r–69v),[63] [*V*]*enite ad adorare, o pec(c)atori, M(ari)a* (ff. 70r–70v),[64] [*A*]*nima benedeta dal alto creatore* (ff. 70v–71r),[65] [*E*]*l nome de bon Jesu sempre sia laudato* (ff. 71r–71v),[66] [*L*]*aud(i)amo el bon Jesu ch' m(i)o rede(n)tore* (ff. 71v–72r), [*A*]*l monte s(an)cto Jesu apparia* (ff. 72r–73r),[67] [*L*]*a vergene M(ari)a ch' sempre adora* (ff. 73r i 73v),[68] [*O*]*gniuno co(n) la m(ad)re pia* (ff. 73v–74v)[69] i [*O*] *Signor mio Jesu Christo Io te adoro*

---

[59] Inačicu vidjeti u C. Blume, G. M. Dreves, n. dj. (58), 109–110, ali je podudarna i s inačicama u marijanskim oficijima; vidjeti primjerice u MS. Chig. D. IV. 52 (14. st., BAV), listovi 152v–153r.

[60] Inačicu vidjeti u C. Blume, G. M. Dreves, n. dj. (58), 197–198.

[61] C. Fisković, n. dj. (5), 27–29; Ines Srdoč–Konestra, Saša Lajšić, »Fra Šimun Klimantović (...) ni pisac ni pod piscem pisac«, *Fluminensia* 20, 1 (2008), 85–89; K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 37–46.

[62] Inačicu vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 239. A. Mortara, n. dj. (2), 192, dio stihova ove pjesme izdvaja kao zasebnu pjesmu [*A*]*nima mia se fosse inamorata*. Toj pretpostavci ne odgovara provedena rima te oznaka kraja pjesme.

[63] Inačice vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 111.

[64] Inačice vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 257. Inačica i u MS. Chig. L. VII. 266, f. 35v.

[65] Inačice vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 57–58. Inačica i u MS. Chig. L. VII. 266, f. 52r.

[66] Inačice vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 106. Inačica i u MS. Chig. L. VII. 266, f. 17r.

[67] Inačice vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 50. Inačica i u MS. Chig. L. VII. 266, f. 71v.

[68] Inačice vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 144. Inačica i u MS. Chig. L. VII. 266, f. 70r.

[69] Inačice vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 262.

(ff. 74v i 75r). Ovdje je najveći udio pjesama koje se vezuju uz ime Jacoponea iz Todija. Ispisane su, kao i ostale, na temelju predloška iz nekoga starijega kodeksa, što potvrđuje i na listu 69r prepisana sintagma *Laus fratris Jacobonij*.[70]

Kurzivom su naknadno ispisane i umetnute na prazne listove još dvije pjesme početnih stihova *Mater ego velud* (ff. 75r–75v) i na talijanskom *Vassene et te(m)po e core come ve(n)to* (f. 76v).

Slijedi devet marijanskih lauda: *Maria Vergene bella / scala per cui se ascende al alto cielo* (ff. 77r–78r),[71] *O Vergene piu che femina* (ff. 78r–81r),[72] *O Maria diana stella* (ff. 81r–81v),[73] *Maria vergene bella / dolce nostro conforto* (ff. 81v–83r), *O Maria bella o stella matutina* (ff. 83r–84r), *Tutti sinchini et faci honore / al gran re celestial*e (ff. 84r–85r), *O Vergine Maria madre di Dio* (ff. 85r–86v), *Venuto me nel core* (ff. 86v–88r), *El tuo pensier m'ucide* (ff. 88r–89v).

U dijelu zbornika u kojem su ispisane ove marijanske laude (ff. 77r–89v) rukopis je pisara uredniji. Oblikovanju stihova i strofa posvećena je veća pozornost pa se razlikuju katreni, oktave, seksteti i terceti. Svaki je početni stih pjesama istaknut dovršenim dekorativnim crvenim inicijalom, u čijoj se podlozi nazire prethodno kurzivom upisani predložak grafema, no i svaki početak strofe naglašen je nešto većim inicijalom. Završeci su pjesama naznačeni sintagmama: *Deo gr(ati)as*, *Finis*, *Laus Deo*, *Amen*.

Ispod pjesme *O Vergene piu che femina* na listu 81r pisar je napisao *Explicit. Laude de frate Jacopone da Todi* (**Slika 6**). Takav postupak upućuje na to da je i pri sastavljanju ovoga dijela rukopisa korišten pisani predložak neke rukopisne zbirke koja je (uz druge autore) sadržavala i laude Jacoponea iz Todija.[74] Na listu 83r zabilježeno je *De nativitate b(ea)te virginis* što je (kao i u slučaju zapisa *Verbum caro factum est de Virgine M[aria]* na blagdan rođenja Gospodinova ispred pjesme *Va se vrime godišća*) oznaka vremena kada se sljedeća pjesma, *O Maria bella o stella matutina*, treba pjevati, a to je na blagdan rođenja Marijina. Isto je i na listu 85r gdje je ispred prvog stiha *O Vergine Maria madre di dio / porto e reduto d' ogni peccatore* navedeno *De s(an)cto Bernardino*, što je naziv svetkovine kada se lauda pjeva.

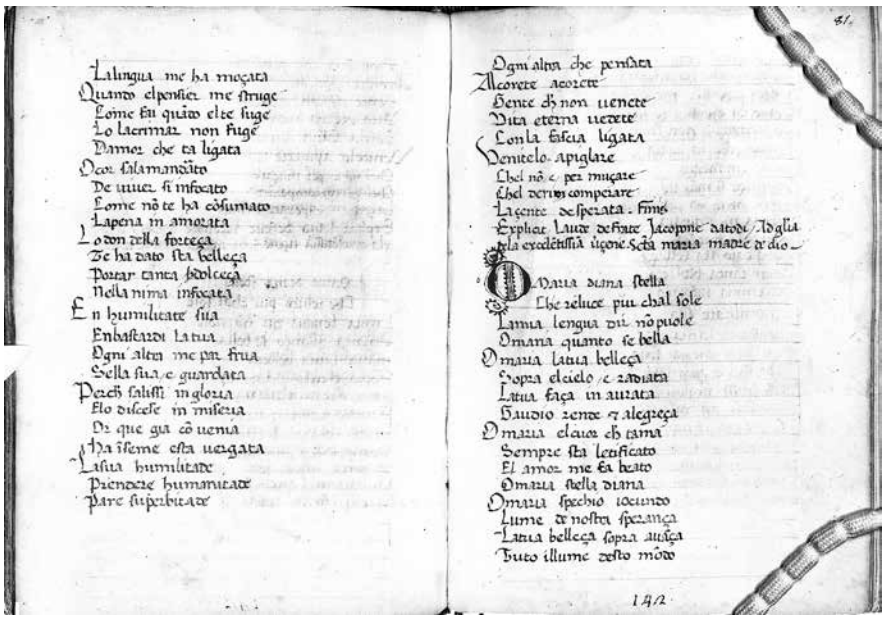
[70] Sintagmu je uočio i A. Mortara, n. dj. (2), 192, smatrajući da je riječ o naslovu pjesme *Faresti cortesia*.

[71] Inačice vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 153. Inačica i u MS. Chig. L. VII. 266, f. 115r.

[72] Inačice vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 204.

[73] Inačice vidjeti u A. Tenneroni, n. dj. (51), 186.

[74] Vidjeti i primjere rukopisa MS. Canon. Ital. 51 (Bodleian Library, Oxford) na poveznici https://digital.bodleian.ox.ac.uk/objects/d5b1d47c-3a47-449e-b78a-78c8a783d252/ (internet) ili MS. 10077 (Biblioteca Nacional de España, Madrid) na poveznici https://catalogo.bne.es/permalink/34BNE_INST/95vni4/alma991002064959708606 (internet). O prijenosu, transformacijama i adaptacijama Todijevih lauda vidjeti Matteo Leonardi i Alessandro Vettori (ur.), n. dj. (42).

Slika 6: MS. Canon. Ital. 193 (© The Bodleian Libraries, University of Oxford), f. 81r.

Pjesma početnih stihova *Verbum caro dolce Maria* / *In altare dico osana*[75] na listu 90r tematski se nadovezuje na prethodno opisanu skupinu pjesama, iako se rukopis ponešto razlikuje. Naime, pisar je ovdje promijenio pero što se vidi po debljini poteza. Pjesma završava na listu 93v. Dosad nije bilo zamijećeno da se na kraju ove pjesme iznova pojavljuje ime Mateja Picića, o čemu će biti riječi kasnije u radu. Slijedi pjesma *Plange fidelis a(ni)ma*[76] koja počinje nedovršenim, ali dekoriranim inicijalom P. Ispisana je obama pismima, tj. goticom i humanističkom kurzivom te završava riječima *Amen* i *Finis* na listu 95r.

Preostali dio MS. Canon. Ital. 193 nakon lista 95r pisan je humanističkom kurzivom. Tako su ispisane poznate korske himne: *Heu heu domine heu heu* / *Salvator mondi* (!) (ff. 95r–95v), *O popul mio popul ingrato* (ff. 96r–98r), slijedi *Populе meus quid feci tibi* (ff. 99v–100r) kojoj prethodi notni zapis (ff. 98v–99r),

---

[75] Inačica u A. Tenneroni, n. dj. (51), 258.

[76] O inačicama vidjeti u F. Carboni i A. Ziino, n. dj. (51), 121; o atribuciji ove pjesme sv. Bonaventuri te njezinoj rukopisnoj tradiciji vidjeti u *Lo pseudo Bonaventura. Studi, edizioni e repertorio dei testi e dei manoscritti*, ur. F. Santi, Firenze, SISMEL – Edizioni del Galluzzo, 2024.

zatim talijanska inačica iste himne *Popul mio che t' (h)o io fato* (ff. 100r–101r), *Jesu si pur hora ti par* (ff. 101r–102r), *Jerusalem, Jerusalem* (ff. 102r–103v), *Piangete christiani et dolor de Maria* (ff. 103v–104v), *Pero tutti piangete* (f. 105r), *Piango mischino la spera passione* (ff. 105r–107v), *Amor Jesu consentime* (ff. 107v–109r).[77]

Četiri su marijanske litanije dužega stiha na talijanskom jeziku (*Comendationes*): *Ciaschadun homo e femina* (ff. 109v–110r), *Dio ne salvi regina e madre del nostro Signore* (ff. 110r–110v), *O vergene beatissima lucerna del splendore* (ff. 110v–111r), *O madre de Christo humile splendor de cielo mirabile* (ff. 111r–111v). Nakon proznih devocija Isusu slijedi u katrenima *Jesu fazo lame(n)to* (ff. 114r–117r). Posljednja, pedeset druga u kodeksu jest pjesma dvadeset dva imena Isusova *Questi sono vinti du* u kojoj su stihovi nanizani abecednim redom (ff. 117r–117v).

5. »Grešna ruka« Mateja Picića

Ispod posljednjega stiha *Gospina plača* napisanoga na hrvatskom jeziku u rapskom je kodeksu na listu 66v latinskim zapisano:

> Hoc quinternu(m) scripsit p(res)b(yte)r Matheus de Piçicho de Arbo. S(u)b An(n)o d(omi)ni MCCCCLXX p(ri)mo. Deo gratias.

Smatra se da ovim potpisom pisara uz zabilježenu 1471. godinu završava dio rukopisa koji je nedvojbeno ispisao rapski prezbiter Matej Picić.[78] S obzirom da je Picićeva ruka od lista 26v do lista 66v pisala goticom, u stručnoj se literaturi smatra opravdanim jedino taj dio MS. Canon. Ital. 193 nazivati *Picićevom pjesmaricom* te pripisivati Mateju Piciću.[79] Smatra se također da je kodeks u cijelosti ispisalo »nekoliko različitih ruku«.[80] Dio rukopisa ispisan goticom stoga bi bio stariji (15. st.) u odnosu na onaj ispisan humanističkim kurzivnim pismom za koji se pretpostavlja »sasvim sigurno« mlađe postanje i različite ruke.[81]

---

[77] O rukopisnoj tradiciji navedenih himni te atribuciji pojedinim autorima vidjeti u digitalnim bazama *MIRABILE. Archivio digitale della cultura medievale* te *Cantus Database* (*Cantus Index*) (internet, 25. ožujka 2026.).

[78] C. Fisković, n. dj. (5), 25, 31; K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 32.

[79] K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 33.

[80] A. Mortara, n. dj. (2), 191; »Uvezan je u kožu, sadržava 117 listova, koje je ispisalo nekoliko različitih ruku, uglavnom lijepom i čitkom goticom s kraja 15. stoljeća, ali ima i mlađih kurzivnih zapisa, najvjerojatnije s kraja 16. stoljeća«, K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 32.

[81] »Dakle, i datacija i lokalizacija Picićeve pjesmarice neposredna je i nedvojbena, a potvrđuju je i jezične značajke pjesama. I za cijeli zbornik logično je pretpostaviti rapsko postanje, no njegova se datacija, pa i sigurnija lokalizacija, zbog sasvim sigurno mlađih kurzivnih zapisa različitim rukama, tek treba utvrditi na temelju paleografskih, grafijskih

Iz dosadašnjih opisa proizlazi da je pisarev potpis evidentiran na listu 66v, kojim završava ciklus hrvatskih stihova, prihvaćen i kao pisarski signal kraja, odnosno završetak ispisivanja rukopisa rukom Mateja Picića. Doista, pisar ovdje jest signalizirao završetak, ali završetak sveščića (*quinternion*) sastavljenoga od pet bifolija, odnosno deset listova (dvadeset stranica), što bi prema mlađoj folijaciji bili listovi od 57r do 66v.

Na listu 93v rukopisa, izvan tzv. *Picićeve pjesmarice* i potpisanoga sveščića, pod pjesmom na talijanskom jeziku *Verbum caro dolce Maria / in altare dico osana / Jesu mio Signore* (ff. 90r–93v), koja je također pisana goticom, nalazi se drugi put u rukopisu ispisano ime Mateja Picića (**Slika 7**). Osim što je potpis ovaj put na talijanskom, za razliku od prvoga na latinskom, dodatno je zanimljivo i to što je ovdje riječ o hagiografsko-pobožnom zazivu te toposu afektirane, kršćanske skromnosti. Pisar-grešnik zaziva nazočnost sv. Jeronima i Isusa Krista kao pomoć pri dovršetku teksta, čime se pisanje shvaća kao pobožni čin:[82]

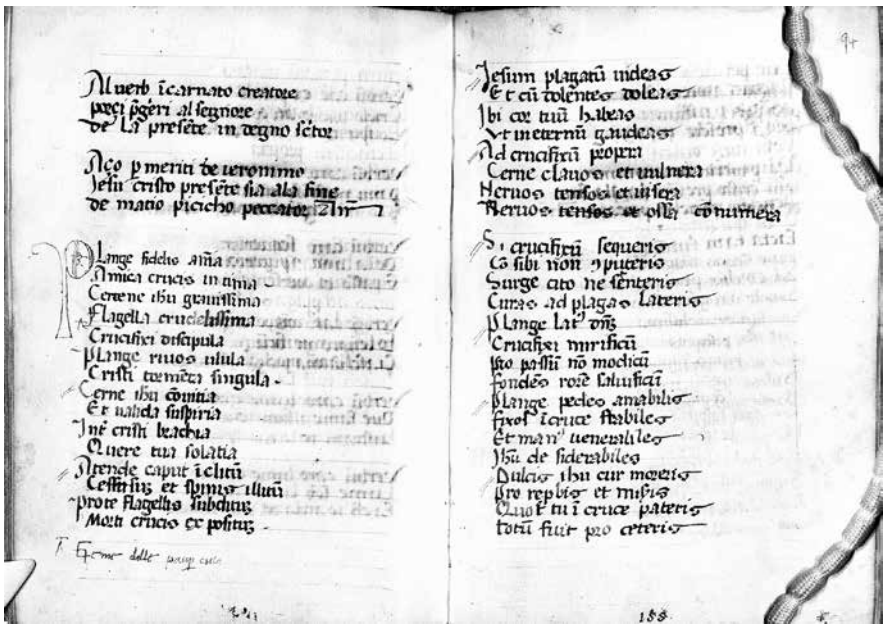
Aço p(er) meriti de Ieronimo
Jesu Cristo prese(n)te sia ala fine
de Matio Picicho peccator Am(e)n.

Između dva su Picićeva potpisa goticom ispisane dvije skupine pjesama, i to od lista 67r do 75r te druga skupina od lista 77r do 89v. Način na koji se u njima ispisuje gotica ukazuje na to da pisar koji ih je ispisivao najmanje dvaput mijenja krasopis, što se također odražava i kao razlika u intenzitetu boje tinte i u debljini poteza perom. Varijacije u stilu pisanja vezane su uz pisarev tempo, vrijeme u kojem su skupine pjesama ispisivane te stupanj predanosti pisarskom zadatku (**Slika 8**).[83]

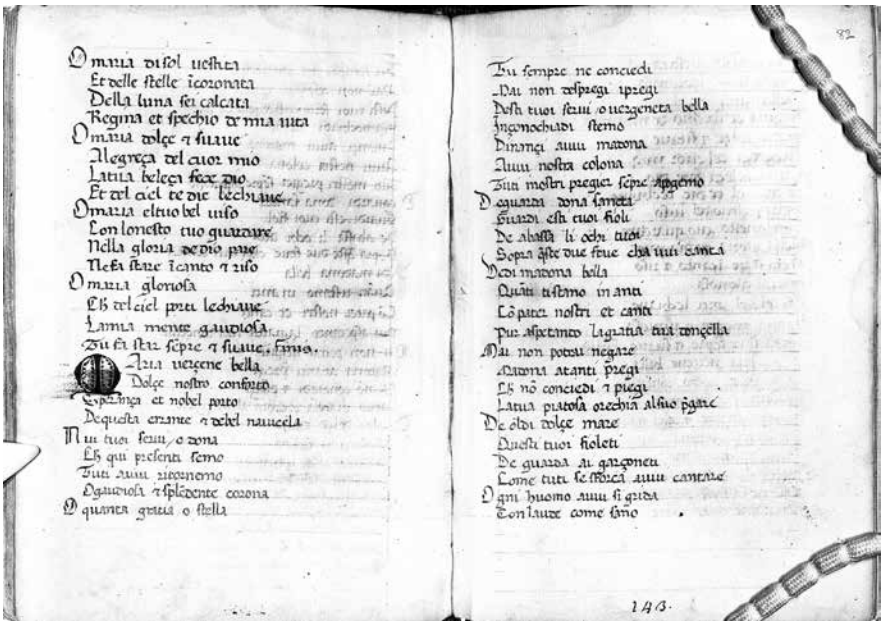
i jezičnih istraživanja latinskih i talijanskih tekstova«, K. Štrkalj Despot, n. dj. (2010) (8), 33–34.

[82] O sv. Jeronimu vidjeti Luka Špoljarić, »Kako su hrvatski humanisti stvorili prvoga nacionalnog sveca zaštitnika«, u: *Kruna harvackoga jazika. Renesansni pisci o svetom Jeronimu*, ur. Bratislav Lučin i Luka Špoljarić, Književni krug, Split, 2020, 5–19; o toposu »grešne ruke« (*uboga ruka grêšniča*) u primjeru hrvatskoglagoljskih zbornika v. I. Srdoč–Konestra, S. Lajšić, n. dj. (61), 77.

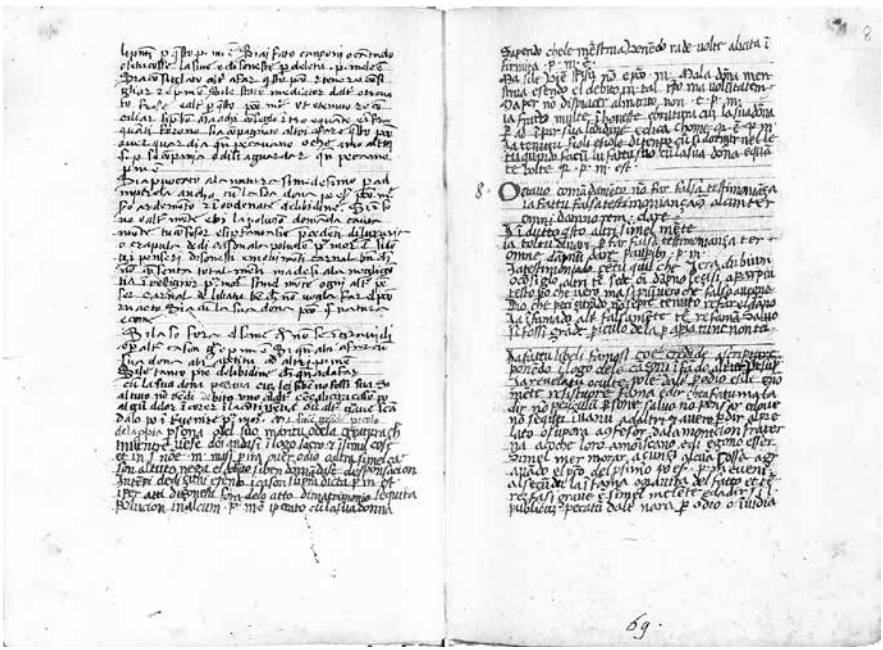
[83] O rukama pak više pisara koji oponašaju stariji rukopis te razlikama koje iz takvih pisarevih zadataka proizlaze posebno vidjeti u Ivan Lupić, »Najstariji hrvatski latinički molitvenik«, *Filologija* 73 (2019), 47–78.

Slika 7: MS. Canon. Ital. 193 (© The Bodleian Libraries, University of Oxford), ff. 93v–94r.

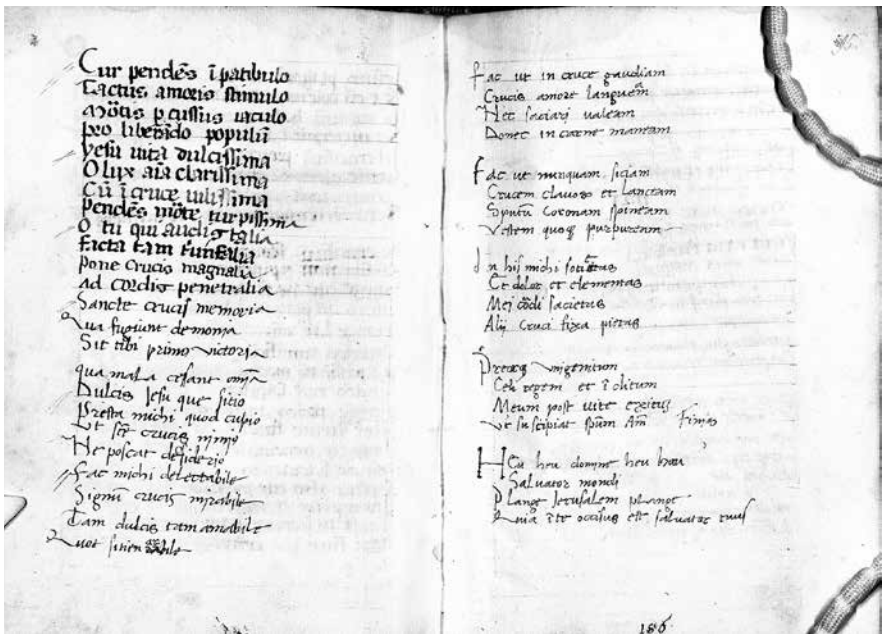
Slika 8: MS. Canon. Ital. 193 (© The Bodleian Libraries, University of Oxford), ff. 81v.

Slika 9: MS. Canon. Ital. 193 (© The Bodleian Libraries, University of Oxford), ff. 7v–8r.

Razlike u ispisivanju gotičkom minuskulom u dijelu rukopisa prije i nakon lista 66v proizlaze i iz fizičkih preduvjeta sastavljanja rukopisa, kao što su promjena pera, debljina poteza perom i boja (pigment te intenzitet) korištene tinte. Ne mora nužno biti riječ o više pisara koji pišu goticom, već ista ruka u različitim okolnostima može mijenjati svoj krasopis. Dodatno, istovrsne kaligrafske razlike koje su proizišle iz materijalnih preduvjeta ispisivanja rukopisa evidentne su i u samim pjesmama na hrvatskom jeziku, unutar pojedine pjesme ili među njima. Dovoljno je usporediti način na koji se pisar koristi perom pri ispisivanju pjesme *Sudac strašan oće priti* na listu 40r i kraj *Gospina plača* na listu 66v kako bi se vidjele varijacije u načinu na koji Picić ispisuje goticu na različitim listovima rukopisa.[84] Kolebanje u odabiru pisma (uslijed brzine pisanja) vidljivo je i u proznom dijelu (od lista 1r do lista 12v), a naročito u primjerima na listovima 7v i 10v (**Slika 9**).

[84] Također usporediti variranje u rukopisu na ff. 32v i 42r te u proznim dijelovima na istom listu unutar istoga teksta, primjerice na f. 7v ili f. 15v.

Slika 10: MS. Canon. Ital. 193 (© The Bodleian Libraries, University of Oxford), ff. 94v–95r.

MS. Canon. Ital. 193 ispisan je dvjema vrstama latiničkoga pisma. Gotičkom je minuskulom ispisan do lista 94v, nakon čega je do lista 117v ispisan samo humanističkom kurzivom.[85] Iznimna paleografska obilježja pjesme *Plange fidelis anima* koja se nalazi na listovima od 93v do 95r pokazuju da je pisar koji je ispisivao kodeks poznavao obje latiničke grafije te da se pri sastavljanju rapskoga kodeksa obama koristio istovremeno. *Plange fidelis anima* na listu 93v započinje nedovršenim inicijalom *P* (**Slika 7**), a završava na listu 95r riječju *Finis*. Rukopis kojim je ispisano Picićevo ime na talijanskom jeziku na listu 93v jednak je rukopisu kojim su početni stihovi pjesme ispisani gotičkom minuskulom. Međutim, nedvojbeno ista ruka na listu 94v, nakon 52 stiha pjesme, postupno iz ispisivanja stihova gotičkom minuskulom prelazi na ispisivanje stihova humanističkom kurzivom, svjesno mijenjajući paleografske osobine rukopisa (**Slika 10**).

Da nije riječ o naknadnom nadopisivanju mlađega pisara ili čitatelja, već o prijelazu iste ruke u drugo pismo potvrđuju osobito grafemi *a* i *r* kojima pisar naizmjenično mijenja oblik, što se čini uvjetovano prijelazom na brzopis. Jednak

[85] Mlađe su kurzivne bilješke na ff. 42v, 74v, 93v čitateljske.

kurzivni rukopis naknadno je korišten i u ciklusu pjesama ispisanih goticom (f. 75r) što ukazuje na to da je Picić naknadno intervenirao u pojedine dijelove MS. Canon. Ital. 193. Kurzivom iste ruke upisani su i grafemi u podlozi inicijala u prvom dijelu kodeksa, a sporadično se i u kadencama pojedinih pjesama pisanih goticom pisaru omakne kurzivni grafem *a* (f. 30r).

Prijelaz na brzopis usred ispisivanja stihova iste pjesme ukazuje i na to da je pisaru kurzivom bilo brže i jednostavnije pisati, dok je pišući gotičkom minuskulom svoj zadatak izvršavao vješto, ali sporije.[86] Nakon prijelaza u brzopis nema više varijacija u rukopisu. Je li Picić imao pomoć nepotpisanoga pisara u sastavljanju zbornika ili je cijeli zbornik ispisao sam, ali u različito vrijeme, iz čega bi proizlazile varijacije u odabiru vrste pisma te kolebanja u istom pismu?[87] U svakom slučaju, dio MS. Canon. Ital. 193 ispisan humanističkom kurzivom ispisala je ista ruka koja je ime »grešnoga« Mateja Picića ispisala na listu 93v. Iz ovoga slijedi da je Matej Picić vjerojatno ispisao i dio kodeksa nakon onoga koji se u literaturi uvriježio nazivati *Picićevom pjesmaricom*.

6. Kanonik pojac i prokurator rapske katedrale Matej Picić

Iz notarskoga spisa rapskoga notara Jurja Šegote, sastavljenoga 22. rujna 1494. godine, o nadarbinama dvanaestorice rapskih kanonika, saznajemo da je kanonik Picić imao prihode od dva terena i vinograda izvan grada Raba.[88] Među beneficijima i legatima rapske katedrale kao Picićev legat naveden je oltar sv. Križa u kapeli Picić (*Legato Picico all'Altare della Croce Capella Picico*).[89] Taj je legat uspostavljen oporukom koju je kao primicerij (*Mathio Pizicho primicerio*) sastavio 15. veljače 1519. u Rabu. Oporuka se nalazi u Državnom arhivu u Zadru, među spisima rapskoga notara Dominika Zara, a napisana je i potpisana rukom Petra Zara.[90] Picić ju je formulirao na talijanskom jeziku u poodmakloj dobi (*senil eta et q(ua)si decrepita*). Nakon uobičajenih uvodnih fraza karakterističnih za sastavljanje oporuke kao javne isprave, Picić izričito navodi da želi biti poko-

---

[86] Mari-Liisa Varila, »Graphetic variation within one scribal hand as evidence on manuscript production«, *Studia Neophilologica* 86/1 (2014), 157–170.

[87] Zasad nije pronađen drugi rukopis koji bi se jednoznačno mogao atribuirati Mateju Piciću, a zatim i usporediti s MS. Canon. Ital. 193 te nedvojbeno potvrditi njegovo pisarsko umijeće. Dodatne argumente koji bi razriješili iznesenu dilemu dat će analiza sastava svih sveščića kodeksa.

[88] HR-DAZD-28 Bilježnici Raba (1403.–1875.), Giorgio Segotta, kutija 5, sv. 1, f. 186v; AŽR, AVCA 7, 43.

[89] Arhiv samostana sv. Bernardina Sijenskoga u Kamporu, Rab: *Per Li Capi della Magn. Communità d'Arbe contro Il Ven. Capitolo de' Canonici d'Arbe*, 12.

[90] HR-DAZD-28 Bilježnici Raba (1403.–1875.), Dominicus Zaro, kutija 8, sv. 6, ff. 17r–20v.

pan u svojoj kapeli koja se nalazi u rapskoj katedrali *a parte quirinali del altar grando*. Rapskoj katedrali zatim ostavlja svoj kalež i zlatnu patenu, misničko ruho od damasta i hermelina, a kapeli namjenjuje i svoj posjed izvan grada (terene i vinograde), ujedno i beneficij kaptolske menze (**Slika 11**).[91]

Picićeva se kapela u kojoj je želio biti pokopan nalazi u dnu desne pobočne lađe nekadašnje rapske katedrale, danas crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije. Njezina je ubikacija u jugozapadnom dijelu katedrale izvjesna s obzirom na termin *a parte quirinali del altar grando* koji je Picić upotrijebio prilikom sastavljanja oporuke.[92] U opsežnoj literaturi iz povijesti umjetnosti ova kapela ipak nije detaljnije istražena.[93] Izuzetak je pažnja koja je posvećena na ulazu u kapelu naknadno postavljenim kamenim pregradnim ogradicama s kamenim skulpturama sv. Petra i Pavla,[94] a koje je Andrija Aleši izvorno izradio za kapelu sv. Jeronima i sv. Nikole, odnosno obitelji Cernotta u crkvi sv. Ivana Evanđelista u gradu Rabu.[95] Na oba se pilastra ispod kamenih svetačkih skulptura nalazi grb istih heraldičkih obilježja: na polju štita isklesana je vaza s dva klasa pšenice, među koje je umetnut otvoreni

---

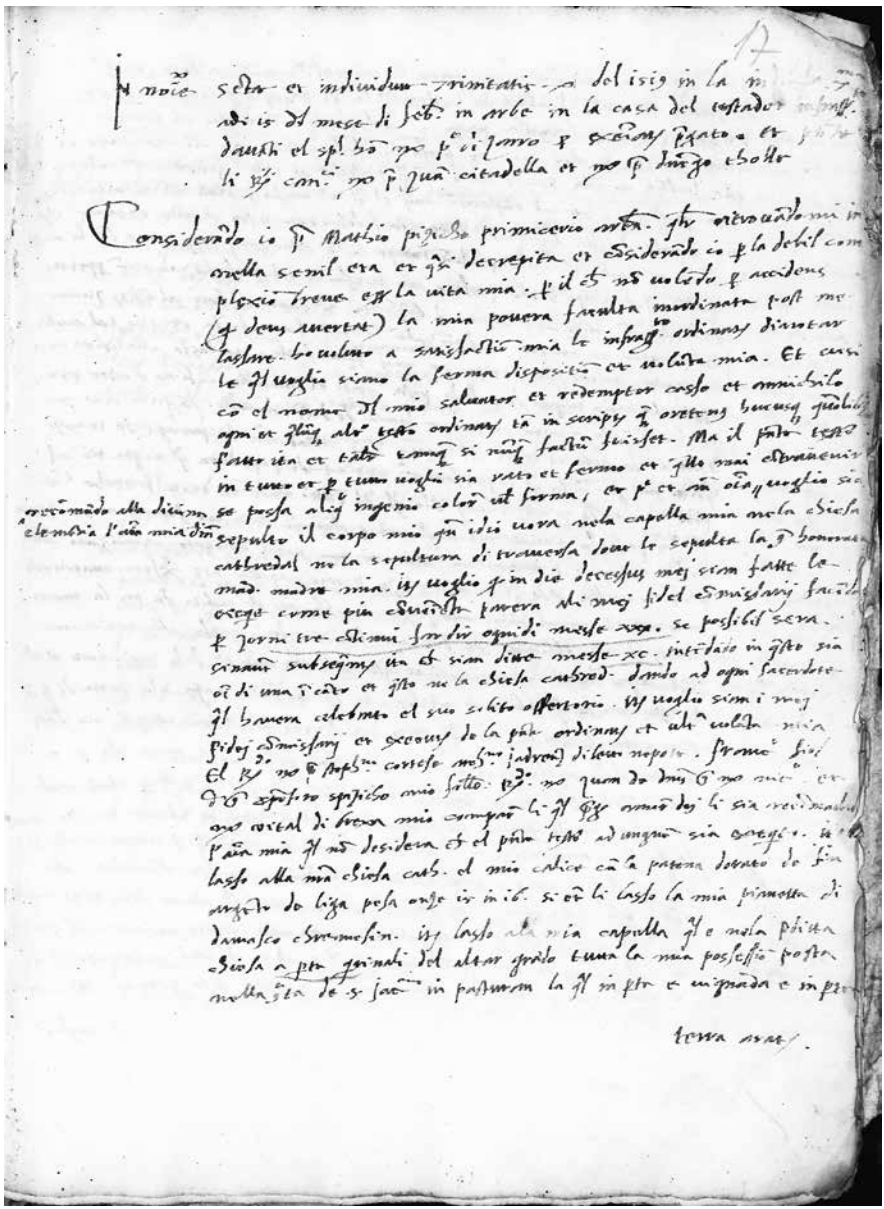
[91] Isto.

[92] O nazivima strana svijeta u notarskim spisima vidjeti u Ante Marija Strgačić, »Quirina… traversa pars« zadarskih srednjovjekovnih isprava«, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* 2 (1), Zadar (1960), 95–131; Vladimir Skračić, »Nazivi vjetrova i strana svijeta u jadranskoj toponimiji«, *Folia onomastica Croatica* 12–13 (2003), 433–448.

[93] Privukla je pažnju lokalnih kroničara Odorika Badurine (*Kronika samostana u Kamporu (Velika kamporska kronika)*, I [*VKK*], knjiga I, 546, 795–796) i Pavla Badurine (*Chronikon župe Rab* 1926.–1979., 43–44).

[94] Kamene skulpture sv. Petra (s atributima ključeva u desnici i knjige u ljevici) i sv. Pavla (s atributima mača u desnici i knjige u ljevici) u recentnoj su literaturi o renesansnom umjetniku Andriji Alešiju ikonografski određene kao skulpture sv. Franje i sv. Bernardina (vidjeti Andrija Mutnjaković, Luka Mjeda, *Andrea Alessi. Ranorenesansni umjetnik / Early Renaissance Artist*, Hrvatski fotografski centar, Zagreb, 2022, 391). Aleši je doista izradio i kamene skulpture sv. Franje i sv. Bernardina, no one se ne nalaze u Picićevoj kapeli, već u crkvi sv. Bernardina Sijenskoga u Kamporu (o Alešijevim skulpturama u Kamporu vidjeti Ivan Braut, Krasanka Majer Jurišić, Edita Šurina, *Franjevački samostanski kompleks sv. Bernardina Sijenskog u Kamporu na otoku Rabu*, Mala biblioteka Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske, sv. 21, Zagreb, 2020, 16).

[95] O kamenoj ogradi prenesenoj u Picićevu kapelu, a izvorno iz kapele obitelji Cernotta u crkvi sv. Ivana Evanđelista, koju je od A. Alešija naručio C. Cernotta, te posvetnom natpisu iz 1454. (*Aedificari fecit domino Colaneo de Cernotis magister Andreas Alexi de Durachio feci hoc opus MCCCCLIIII*) vidjeti u Rudolf Eitelberger v. Edelberg, *Die Mittelalterlichen Kundstdenkmale Dalmatiens in Arbe, Zara, Traù, Spalato und Ragusa*, Wien, 1861, 30; Dagobert Frey, »S. Giovanni Battista in Arbe«, *Jahrbuch des Kunsthistorischen Institutes der K. K. Zentral-Kommission für Denkmalpflege* V (1911), 49; Cvito Fisković i Kruno Prijatelj, *Albanski umjetnik Andrija Aleši u Splitu i Rabu*, Izdanje Konzervatorskog zavoda za Dalmaciju u Splitu, Split, 1948. Ploča o gradnji Cernottine kapele danas je u podu crkve sv. Justine na Pjaceti.

Slika 11: Hrvatski državni arhiv u Zadru, HR-DAZD-28 Bilježnici Raba (1403.–1875.), Dominicus Zaro (1517.–1520.), kutija 8, sv. 6, f. 17r.

ljiljan; iznad cvijeta nalazi se osmerokraka zvijezda. Oba štita vise na isklesanom čavlu te su im rubovi klesani na način da se zrcalno preslikavaju s lijevoga na desni pilastar. U lokalnoj se tradiciji smatra da grb pripada obitelji Pincin de Maris pa je i kapela nazivana kapelom »Pinzin«. Na bočnom zidu kapele kao spolij ugrađena je ploča s grbom istih heraldičkih obilježja, koji rukama obuhvaća jedan anđeo s krilima.[96] Svi su navedeni elementi u kapelu doneseni i ugrađeni naknadno, a neki i u 19. st. U kapeli se iznad oltara nalazi drveno raspelo iz XV. stoljeća po kojemu je kapela i nazvana kapelom sv. Križa (**Slika 12**).[97]

U Picićevoj je kapeli do 1963. središnje mjesto zauzimala kamena ploča s inskripcijom iz 15. st. o pravnom činu imenovanja prokuratora rapske katedrale koji su poduzeli rapski biskup i knez. Međutim, tijekom popravaka u katedrali 60-ih godina 20. stoljeća ta je ploča izvađena i razlomljena na tri dijela, a i ranije je tekst oštećen zbog uklesanoga žlijeba u koji je usađena druga, mramorna ploča postavljena u apsidu ispod Raspela.[98] Danas se tri dijela starije ploče, razdvojena i nepovezana, nalaze u gradskom lapidariju, a jedan je njezin dio neispravno opisan kao »Nadgrobna ploča Mateja Picića, autora pjesme *Va se vrime godišća*«.[99] Ovi epigrafski odlomci dosad nisu bili poznati u literaturi te nisu bili povezani s rapskom katedralom i Picićevom kapelom.

Na dva su dijela nekada cjelovite ploče (53,5 mm x 34,5 mm; 53,5 mm x 23 mm) lijepom humanističkom kapitalom urezana imena imenovanih prokuratora katedrale, Mateja Picića i Ivana Dominisa, te onih koji su im tu čast dodijelili, rapskoga biskupa Alojzija Malumbre (1484.–1514.) i rapskoga kneza Sebastijana de Priolisa (1492.).[100]

Inskripcija obuhvaća osam redaka od kojih su zbog uklesanoga, a zatim i razlomljenoga žlijeba najviše oštećeni treći i četvrti redak. U trećem su retku prepoznatljivi gornji dijelovi grafema *A*, *O*, *Y*, *M*, *C*, *E*, *S* te dio ligature *ST*, što je moguće razriješiti kao *ALOY · MAL · AC · SEBAST*, dakle kao ime i prezime biskupa te ime kneza. U četvrtom se retku nastavlja prezime kneza. Na ploči su urezani i grafemi koje je moguće identificirati kao ligature *MA*, *ST*, *TE*, a javljaju se i abrevijature poput *MAT* i *IO* za imena prokuratora (**Slika 13** i **Slika 14**):

---

[96] O tome vidjeti u VKK, knjiga I, 795–796.

[97] Iz izvora 14. st. proizlazi da je ovaj oltar posvećen sv. Nikoli (1395.), vidjeti u VKK, knjiga I, 643. Također, oltar sv. Nikole u Picićevoj kapeli, i to kao legat, potvrđuju i vizitacije A. Valiera (HR-HDA-913, *Valierove vizitacije Pag, Rab, Osor, Cres, Poreč*, 1579.–1580., 2/913, f. 16r).

[98] *Chronikon župe Rab* 1926.–1979., 43–44, 51.

[99] Natpis uz eksponat u muzejskom postavu u gradskom lapidariju Rab.

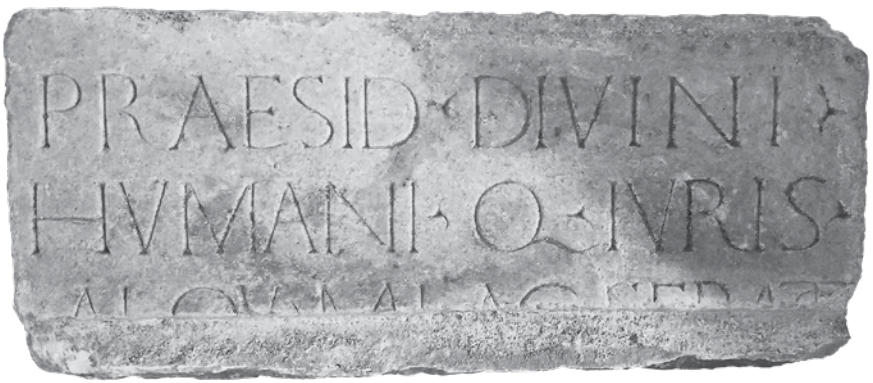
[100] Vidjeti u Vladislav Brusić, *Otok Rab*, Rab – Zagreb: SIZ za kulturu općine Rab – Grafički zavod Hrvatske, 1990, 183–184.

Slika 12: Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, grad Rab, Picićeva kapela. Autorica fotografije Saša Potočnjak.

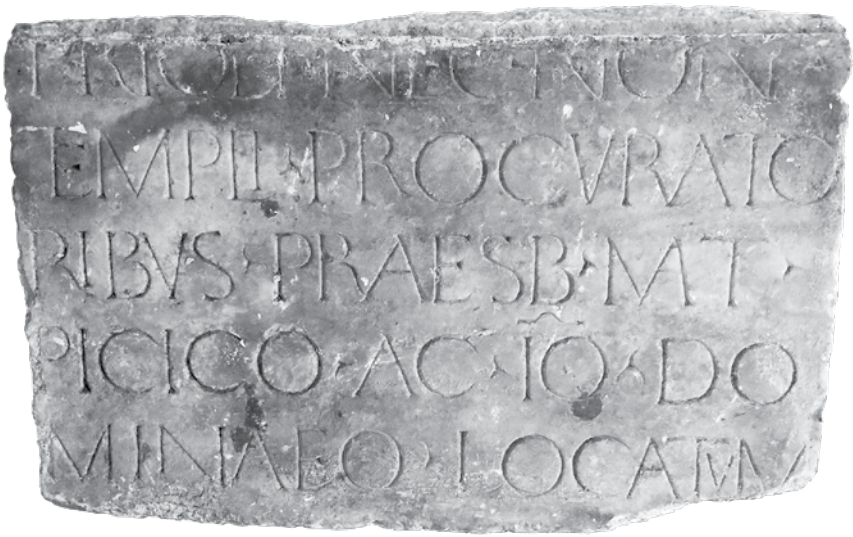
PRAESID · DIVINI ·
HVMANI · Q · IVRIS ·
[ALOY · MAL · AC · SEBAST]
[PRIOLI · NEC · NON]
TEMPLI · PROCVRATO
RIBVS · PRAESB · MAT ·
PICICO · AC · IO· DO
MINAEO · LOCATVM[101]

Treći je dio ploče najviše oštećen, a vjerojatno je sadržavao dataciju. Godinu je moguće tek djelomično rekonstruirati, i to abrevijaturu *Mo* (*Millesimo*) te brojeve CCC i I (**Slika 15**).

Slika 13: Lapidarij, grad Rab, prvi ulomak ploče iz Picićeve kapele. Autorica fotografije Saša Potočnjak.

[101] Dosada je čitanje ponudio samo nekadašnji župnik Pavle Badurina 1965. godine koji je ploču vidio dok je još bila na izvornom mjestu: *Praesidibus divini humanique iuris Aloysio Malumbra ac Sebastiano Prioli nec non templi procuratoribus Matheo Picico ac Joanne Domineo locatum 1492*. Vidjeti u *Chronikon župe Rab* 1926.–1979., 43–44, 51.

Slika 14: Lapidarij, grad Rab, drugi ulomak ploče iz Picićeve kapele.
Autorica fotografije Saša Potočnjak.

Slika 15: Lapidarij, grad Rab, treći ulomak ploče iz Picićeve kapele.
Autorica fotografije Saša Potočnjak.

Matej Picić se 1471. godine u MS. Canon. Ital. 193 potpisao kao prezbiter. Već je sljedeće godine na popisu beneficija sastavljenom za Bartula Paruttija, opata samostana sv. Grgura u Veneciji i upravitelja taksi crkvenih desetina u Mletačkoj Republici, navedena vrijednost Picićeva kanonikata (prebenda kanonika).[102] U rapskom je kaptolu i biskupiji Picić imao više crkvenih funkcija. Obnašao je dužnost vikara, primicerija (kanonika pojca)[103] te je bio jedan od dvojice istovremeno imenovanih prokuratora (nadstojnika, ali i sakristana) rapske katedrale. Iz navedenih su funkcija proizlazile povlastice, ali i razna zaduženja. Picićeva dužnost prokuratora dovela je do suradnje s trogirskim klesarom Petrom pri izradi kamene krstionice za crkvu sv. Petra od Nadre (krstionica je kasnije premještena u dograđenu kapelu sv. Petra u katedrali) te do suradnje pri izradi kamene skulpture *Pietà* za ulazni portal katedrale.[104]

7. Zaključak

MS. Canon. Ital. 193 rukopisni je zbornik rapskoga kaptola koji sadržajno i žanrovski odgovara na potrebe i obaveze katedralnoga primicerija. Koristeći se dvama pismima, gotičkom minuskulom i humanističkom kurzivom, ispisao ga je rapski primancir i kanonik Matej Picić krajem 15. i tijekom prvih desetljeća 16. st. Picić je ispisao i onaj dio rapskoga kodeksa koji slijedi nakon cjeline koja se u literaturi obično naziva »Picićevom pjesmaricom«. Uz pomoć ovakvoga rukopisa, manjega formata (4°), što omogućuje lakše nošenje, kanonik je dijelom obavljao osnovne svećeničke dužnosti prema vjernicima, a dijelom vršio obveze kanonika kantora u rapskoj katedrali. Da je rukopis nastao u katedralnom, a ne primjerice redovničkom kontekstu, upućuje i završna trodijelna zajednička molitvena preporuka na listu 117v. U njoj se zajednica poziva da moli za svetu majku Crkvu, cjelokupnu crkvenu i društvenu hijerarhiju te presvijetlu Mletačku Republiku.

MS. Canon. Ital. 193 dinamična je rukopisna cjelina; istodobno je riječ o liturgijskom priručniku, kodeksu rapskoga primicerija, kanonika pojca, no i meštra od ceremonije, te je kao takav važan materijalni svjedok literarnoga života u kontekstu rapske višejezične predmoderne zajednice.

---

[102] AŽR, AVCA 26, f. 55.

[103] Primancir, prvopivalac, prvi pjevač, kanonik kantor ili pojac; vidjeti Petar Skok, »Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika«, ur. Mirko Deanović i Ljudevit Jonke, knjiga III, poni^{2} – Ž, JAZU, Zagreb, 1973, 43–44; Mirko Tomasović, »Dujam Balistrilić, jedini Marulićev mecena«, *Kulturna baština* 24, 31, Split (2002), 100.

[104] Navedeno su na temelju izvora iz 1497., 1502. i 1514. rasvijetlili Cvito Fisković i Kruno Prijatelj. Prijepisi notarskih dokumenata o narudžbama u C. Fisković, K. Prijatelj, n. dj. (95), 23: bilješka 3, 34: bilješka 71, 35: bilješka 75. Također vidjeti C. Fisković, n. dj. (5), 26–27, 38 bilješka 7.

BIBLIOGRAFIJA

Rukopisni i arhivski izvori

Cres, Arhiv župe Cres, Kaptolski arhiv crkve sv. Marije, *Per il Rever.mo Monsignor dall'Ostia Vescovo d'Arbe. 1321.–1547.*

Madrid, Biblioteca Nacional de España, MS. 10077.

Osimo, Biblioteca Digitale Campana, MS. 18. L. 13 Miscellanea.

Oxford, Bodleian Library, MS. Canon. Ital. 193.

Oxford, Bodleian Library, MS. Canon. Ital. 51.

Oxford, Bodleian Library, MS. Laud. Misc. 668.

Rab, Arhiv samostana sv. Bernardina Sijenskoga u Kamporu, O. Badurina, *Kronika samostana u Kamporu* (*Velika kamporska kronika*), I = VKK.

Rab, Arhiv samostana sv. Bernardina Sijenskoga u Kamporu, *Per Li Capi della Magn. Communità d'Arbe contro Il Ven. Capitolo de' Canonici d'Arbe*, bez signature.

Rab, Arhiv Župe Rab = AŽR, Antifonar br. III, bez signature, 15. st.

Rab, Arhiv Župe Rab = AŽR, *Chronikon župe Rab* 1926.–1979.

Rab, Arhiv Župe Rab, Archivium episcopale = AŽR, AE, Acta episcopi Paschalis Padavini, Veneti (1588.–1621.), snop II.

Rab, Arhiv Župe Rab, Archivium episcopale = AŽR, AE, Liber XXII, Knjiga o upravi dobara katedrale u Rabu i inventari (1573.–1622.).

Rab, Arhiv Župe Rab, Archivium Venerabilis Capituli Arbi = AŽR, AVCA, Liber 26: *Legata Ecclesiae Cathedralis*.

Rab, Arhiv Župe Rab, Archivium Venerabilis Capituli Arbi = AŽR, AVCA, Liber 40: *Liber venerabilis capituli Arben*.

Rab, Arhiv Župe Rab, Archivium Venerabilis Capituli Arbi = AŽR, AVCA, Liber 7: *Stampa del Ven. Capitolo delli Signori Canonici della Cattedrale di Arbe. E Del Rever. Don Nicolò Zaro Canonico Eletto*.

Vaticano, Archivio Apostolico Vaticano, Congr. Concilio, Relat. Dioec. 69.

Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, MS. Chig. L. VII. 266.

Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, MS. Vat. Lat. 5133.

Venezia, Biblioteca Nazionale Marciana, MS. Ital. Cl. X. n. 137 = Ital. X. 137.

Zadar, Arhiv Zadarske nadbiskupije, Biblioteka Stolnog kaptola Sv. Stošije, 1196, B. Carranza, *Summa omnium conciliorum, a sancto Petro*, in aedibus Ioan. Steelsij, Antverpiae, 1559.

Zadar, Arhiv Zadarske nadbiskupije, Biblioteka Stolnog kaptola Sv. Stošije, 132, Bap. Platinae Cremonensis, *De vitis ac gestis summorum pontificum*, apud Iasperem Gennepaeum, Coloniae, 1551.

Zadar, Državni arhiv u Zadru, HR-DAZD-28 Bilježnici Raba (1403.–1875.), Dominicus Zaro (1517.–1520.), kutija 8, sv. 6.

Zadar, Državni arhiv u Zadru, HR-DAZD-28; *Bilježnici Raba* (1403.–1875.), Dionisius de Dominis (1600.–1607.), kutija 20, sv. I.

Zadar, Državni arhiv u Zadru, HR-DAZD-28; *Bilježnici Raba* (1403.–1875.), Giorgio Segotta (1492.–1509.), kutija 5, sv. I.
Zagreb, Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-913, *Valierove vizitacije Pag, Rab, Osor, Cres, Poreč*, 1579.–1580., 2/913.

Izvori

Blume, Clemens, Guido M. Dreves, *Analecta hymnica medii aevi*, vol. XXX, Leipzig, 1898.
Blume, Clemens, Guido M. Dreves, *Analecta hymnica medii aevi*, vol. XXXI, Leipzig, 1898.
Cantus Database (*Cantus Index*) (internet, 25. ožujka 2026.).
Chevalier, Ulysse, *Repertorium hymnologicum. Catalogue des chants, hymnes, proses, séquences, tropes en usage dans l'Église latine depuis les origines jusqu'à nos jours*, Louvain, Imprimerie Lefever, 1892.
MIRABILE. Archivio digitale della cultura medievale (internet, 25. ožujka 2026).
Tenneroni, Annibale, *Inizii di antiche poesie italiane, religiose e morali con prospetto dei codici che le contengono*, Leo S. Olschki, Firenze, 1909.
The Digital Viridarium consolationis *Project*, ed. by Chris L. Nighman (2023), viridarium-project.wlu.ca/Temptatione.html (20. prosinca 2025).

Literatura

A Dictionary of Hymnology. Setting forth the origin and history of Christian hymns of all ages and nations, ur. John Julian, New York, Charles Scribner's Sons, 1892.
Badurina, Anđelko, »Fragmenti iluminiranog evanđelistara iz kraja XI stoljeća u Rabu«, *Peristil* 8–9 (1965–1966), 5–12.
Bezić, Jerko, »Folklorna glazba otoka Šolte«, *Narodna umjetnost* 28, 1 (1991), 9–47.
Braut, Ivan, Krasanka Majer Jurišić, Edita Šurina, *Franjevački samostanski kompleks sv. Bernardina Sijenskog u Kamporu na otoku Rabu*, Mala biblioteka Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske, sv. 21, Zagreb, 2020.
Brown, Virginia, »A Second New List of Beneventan Manuscripts (II)«, *Mediaeval Studies* 50 (1988), 584–625.
Brusić, Vladislav, *Otok Rab*, Rab – Zagreb: SIZ za kulturu općine Rab – Grafički zavod Hrvatske, 1990.
Calvelli, Lorenzo, »L'opera letteraria di Nardino Celinese. Storia di un codice ritrovato«, *Aquileia nostra* LXXIV (2003), 557–584.
Carboni, Fabio, i Agostino Ziino, »Polyphonic laude and hymns in a Franciscan codex from the end of the fifteenth century«, *Early Music History* 31 (2012), 87–151.

Clough, Cecil H., »A Portion of Pietro Bembo's *Epistolario*«, *The Bodleian Library Record* 8, 1 (1967), 26–40.

Ćaleta, Joško, »Revitalizacija i prezentacija crkvenog pučkog (glagoljaškog) pjevanja na primjeru manifestacije *Puče moj* u Zatonu kod Šibenika«, *Titius* 6–7 (2013–2014), 263–284.

Deeming, Helen, »Music and Contemplation in the Twelfth-Century *Dulcis Jesu memoria*«, *Journal of the Royal Musical Association* 139, 1 (2014), 1–39.

Demović, Miho, »Kako je nastao stari hrvatski božićni spjev *U to vrime godišta*«, *Baščinski glasi* 9–10 (2009), 95–124.

Demović, Miho, »Osam varijanti napjeva genealogije po Luki iz neumatskih rukopisa od X. do XII. stoljeća iz Hrvatske«, *Dubrovnik* 32, 5–6 (1989), 58–114.

Dunn Macray, William, *Annals of the Bodleian Library, Oxford, A. D. 1598 – A. D. 1867*, Rivingtons, London, Oxford, and Cambridge, 1868.

Eitelberger v. Edelberg, Rudolf, *Die Mittelalterlichen Kundstdenkmale Dalmatiens in Arbe, Zara, Traù, Spalato und Ragusa*, Wien, 1861.

Elba, Emanuela, »La decorazione dei codici in beneventana della Dalmazia tra XI e XIII secolo«, *Segno e testo* 4 (2006), 107–147.

Ferrari, Giorgio E., »Annotazione inedite di Apostolo Zeno: ed altre briciole intorno ad alcuni manoscritti di Soranzo«, *Lettere Italiane* 9, 1 (1957), 86–94.

Fisković, Cvito, »Rapska pjesmarica iz druge polovice XV. stoljeća«, *Građa za povijest književnosti hrvatske* 24 (1954), 25–71.

Fisković, Cvito i Kruno Prijatelj, *Albanski umjetnik Andrija Aleši u Splitu i Rabu*, Izdanje Konzervatorskog zavoda za Dalmaciju u Splitu, Split, 1948.

Folnesics, Hans, *Die Illuminierten Handschriften in Dalmatien*, Verlag von Karl W. Hiersemann, Leipzig, 1917.

Frey, Dagobert, »S. Giovanni Battista in Arbe«, *Jahrbuch des Kunsthistorischen Institutes der K. K. Zentral-Kommission für Denkmalpflege* V (1911), 49–86.

Gozzi, Marco, »Illustre e comune nel canto religioso popolare«, u: *Lingua illustre, lingua comune. Atti della Giornata di studi (Trento, Dipartimento di Lettere e Filosofia, Palazzo P. Prodi, 23 marzo 2023)*, ur. Serenella Baggio i Pietro Taravacci, Edizioni dell'Orso, Alessandria, 2023, 83–104.

Herdt, P. J. B. de, *Praxis capitularis sive Tractatus de omnibus et singulis, quae capitulum ecclesiae cathedralis et metropolitanae concernunt*, Leuven, Excudebant Vanlinthout fratres universitatis catholicae typographi, 1881.

Hršak–Flajšman, Vera, »Restauriranje fragmenata jednog iluminiranog Evanđelistara iz kraja XI stoljeća«, *Ljetopis Jugoslavenske akademije*, knjiga 73 (1969), 491–494.

Iacopone da Todi. The Power of Mysticism and the Originality of Franciscan Poetry, ur. Matteo Leonardi i Alessandro Vettori, Leiden – Boston, Brill, 2023.

Kapetanović, Amir, Dragica Malić, Kristina Štrkalj Despot, *Hrvatsko srednjovjekovno pjesništvo: pjesme, plačevi i prikazanja na starohrvatskom jeziku*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2010.

Leonardi, Matteo, *Storia della Lauda*, Brepols, 2021.

Livljanić, Katarina, »Nekoliko 'rastresenih' pisara ili komu služi zapis? Dva fragmenta s beneventanskom genealogijom po Luki iz srednjovjekovne Dalmacije«, *Arti musices* 45, 2 (2014),147–158.

Lo pseudo Bonaventura. Studi, edizioni e repertorio dei testi e dei manoscritti, ur. F. Santi, Firenze, SISMEL – Edizioni del Galluzzo, 2024.

Lupić, Ivan, »Najstariji hrvatski latinički molitvenik«, *Filologija* 73 (2019), 47–78.

Merolle, Irma, *L'abate Matteo Luigi Canonici e la sua biblioteca. I manoscritti Canonici e Canonici–Soranzo delle biblioteche fiorentine*, Institutum historicum Soc. Iesu – Biblioteca Mediceo–Laurenziana, Roma – Firenze, 1958.

Mitchell, J. B., »Trevisan and Soranzo: Some Canonici manuscripts from two eighteenth-century Venetian collections«, *The Bodleian Library Record* VIII, 1967–1972, Oxford, 1969, 129–137.

Mortara, Alessandro, *Catalogo dei manoscritti italiani che sotto la denominazione di Codici Canoniciani Italici si conservano nella Biblioteca Bodleiana a Oxford*, Oxford, 1864.

Mutnjaković, Andrija, Luka Mjeda, *Andrea Alessi. Ranorenesansni umjetnik / Early Renaissance Artist*, Hrvatski fotografski centar, Zagreb, 2022.

Nighman, Chris L., »The Lemma *De predicatoribus* in Iacobus de Benevento's *Viridarium consolationis*: An Unexpected Preaching Tract in a Dominican Florilegium«, *Medieval Sermon Studies* 67, 1 (2023), 19–28.

Panayotova, Stella, »Painting Materials and Techniques in Western Illuminated Manuscripts c.600-c.1600«, u: *The Art & Science of Illuminated Manuscripts. A Handbook*, ur. Stella Panayotova, Harvey Miller Publisher, London / Turnhout, 2020, 127–170.

Polonijo, Mato, »Najstariji sačuvani inventari bivše stolne crkve u Rabu«, *Croatia sacra, arkiv za crkvenu povijest Hrvata* 15 i 16, 8, Zagreb (1938), 71–72.

Potočnjak, Saša, »*Facta est*: Frammenti apocrifi del Nuovo testamento dall'isola d'Arbe«, u: *La Serenissima via mare. Arte e cultura tra Venezia e il Quarnaro*, ur. Valentina Baradel i Cristina Guarnieri, Padova University Press, Padova (2019), 87–97.

Radošević, Andrea i Marija-Ana Dürrigl, »Beramska pjesmarica u kontekstu hrvatskoga srednjovjekovnoga pjesništva«, *Croatica christiana periodica* 91 (2023), 21–52.

Rossi, Vittorio, »La biblioteca manoscritta del senatore veneziano Jacopo Soranzo«, *Il libro e la stampa. Bullettino ufficiale della Società bibliografica italiana*, A. 1, feb., 1, fasc. 1, nuova serie, vol. 1 (1907), 3–8.

Rossi, Vittorio, »La biblioteca manoscritta del senatore veneziano Jacopo Soranzo«, *Il libro e la stampa. Bullettino ufficiale della Società bibliografica italiana*, A. 1, ott., 1, fasc. 4-5, nuova serie, vol. 1 (1907), 122–133.

Skok, Petar, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, ur. Mirko Deanović i Ljudevit Jonke, knjiga III, poni2 – Ž, JAZU, Zagreb, 1973.

Skračić, Vladimir, »Nazivi vjetrova i strana svijeta u jadranskoj toponimiji«, *Folia onomastica Croatica* 12–13 (2003), 433–448.

Srdoč-Konestra, Ines i Saša Lajšić, »Fra Šimun Klimantović (…) ni pisac ni pod piscem pisac«, *Fluminensia* 20, 1 (2008), 75–95.

Strgačić, Ante Marija, »Quirina… traversa pars« zadarskih srednjovjekovnih isprava«, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* 2 (1), Zadar (1960), 95–131.

Špoljarić, Luka, »Kako su hrvatski humanisti stvorili prvoga nacionalnog sveca zaštitnika«, u: *Kruna harvackoga jazika. Renesansni pisci o svetom Jeronimu*, ur. Bratislav Lučin i Luka Špoljarić, Književni krug, Split, 2020, 5–19.

Štrkalj Despot, Kristina, »Jezične i književnopovijesne značajke starohrvatskih pjesama u *Picićevoj pjesmarici* iz 1471«, CM XIX (2010), 31–51.

Štrkalj Despot, Kristina, »The Most Significant Manuscript Sources of Medieval Croatian Vernacular Verse«, *Linguistics and Literature Studies* 1(2) (2013), 123–134.

Tomasović, Mirko, »Dujam Balistrilić, jedini Marulićev mecena«, *Kulturna baština* 24, 31, Split (2002), 99–108.

Topić, Slavko, »Pučki oblici u crkvenom pjevanju«, u: *Crkvena glazba*, Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb (1988), 37–94.

Toscani, Bernard, »L'indice dei capoversi del codice Vaticano Chigiano L.VII.266«, *Aevum* 50, 3/4 (1976), 321–347.

Varila, Mari-Liisa, »Graphetic variation within one scribal hand as evidence on manuscript production«, *Studia Neophilologica* 86/1 (2014), 157–170.

Vidaković, Albe, »Tragom naših srednjovjekovnih neumatskih glazbenih rukopisa«, *Ljetopis JAZU za godinu 1960*, knjiga 67, Zagreb (1960), 364–394.

Vojvoda, Rosana, »Iluminacija Trogirskoga evanđelistara – raskoš i konzervativnost dalmatinskoga sitnoslikarstva benediktinske tradicije«, u: *Raukarov zbornik: zbornik u čast Tomislava Raukara*, ur. Neven Budak, FF Press, Zagreb (2005), 187–208.

Watson, Andrew George, »Dated and datable medieval manuscripts in the Bodleian library«, u: *Manuscripts at Oxford: an exhibition in memory of Richard William Hunt (1908–1979)*, ur. A. C. de la Mare i B. C. Barker–Benfield, Bodleian Library, Oxford (1980), 137–140.

Saša Potočnjak

THE »SINFUL HAND« OF THE PRIMICERIUS OF RAB MATEJ PICIĆ

The paper discusses the manuscript miscellany kept in the Bodleian Library in Oxford, shelfmark MS. Canon. Ital. 193. The miscellany is also known under the title *The Rab Songbook*. This manuscript was first made known to the Croatian public by Cvito Fisković in 1954; in 2010, another discussion was published by Kristina Štrkalj Despot. Both these scholars investigated a distinct part of the manuscript, that in which verses are penned in Croatian, up to f. 66v, on which the presbyter of Rab, Matej Picić, signed his name in Latin as well as the year 1471. Following variations in the script of the codex and the logic of its composition, the current paper describes the material properties identified in the manuscript and the poetic features of the texts contained in it. The number of poems is established, the result differing somewhat from numerations to date. A separate section of the paper is devoted to Matej Picić, canon and primicerius of Rab Cathedral during the time of Bishop Aloysius Malumbra. Drawing on the archival documents and an epigraph, it endeavours to throw light on the role of Picić in the diocese and the cathedral chapter, especially down to 1519, when he drew up his will. In addition, some new information is supplied about a later owner of the manuscript, Luca Cortesi. Several suggestions are offered for further research into the manuscript culture of the chapter, diocese and commune of Rab.

Key words: Matej Picić, Luca Cortesi, MS. Canon. Ital. 193, *Rab Songbook, Picić's Songbook*, Rab chapter, Rab Cathedral, epigraph

Ovaj je rad dostupan u otvorenom pristupu u skladu s javnom autorskom licencijom Creative Commons Imenovanje 4.0. međunarodna (CC BY 4.0) koja dopušta neograničenu upotrebu, distribuciju i reprodukciju u bilo kojem mediju, pod uvjetom da je izvorno djelo ispravno citirano.

Open Access: This work is licensed under the open license Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.